

Naturskyddsföreningen

Ge oss kraft
att förändra.
Pg.90 1909-2

Rapport

Sveriges bästa naturvårdskommun 2014

En granskning av kommunernas
naturvårdsarbete

Innehåll

Förord	3
Sammanfattning	4
Varför en enkät om kommunernas naturvårdsarbete?	5
Metod	7
Övergripande resultat	10
Resultat per delområde	12
<i>Inventering och kartläggning</i>	12
<i>Planering och policy</i>	14
<i>Skyddade områden</i>	17
<i>Kommunikation med kommuninvånare</i>	19
<i>Specifika insatser</i>	22
<i>Om tätortsnära skog</i>	24
<i>Om ansvar för naturvården</i>	28
<i>Övriga kommentarer</i>	28
Diskussion	30
Naturskyddsföreningen anser	34
Bilaga 1: Enkätfrågorna	36
Bilaga 2: Sveriges bästa naturvårdskommuner 2014	39

Projektledning: Märta Berg

Text, analys och bearbetning: Märta Berg, Jonas Rudberg

Layout: Ingela Espmark

Omslagsbild: Jan Terstad, Västra Järvafältets naturreservat, Järfälla kommun

ISBN: 9789-558-053-3 Naturskyddsföreningen, Stockholm 2014

Förord

Mårta Berg

Offentlig naturvård, som allt sedan starten vilar på de två benen biologiska värden och friluftsvärden, var under många decennier en statlig angelägenhet. Kommunernas möjlighet att arbeta med naturvård var länge begränsad, undantaget fysisk planering. Men sedan 1990-talet och framåt är detta område ett delat ansvar mellan stat och kommun. Kommunerna kan nu själva bilda naturreservat, naturminnen och biotopskyddsområden. De har även en rad andra verktyg i sin hand, som möjligheten att använda den egenägda marken, eller bilda kommunala naturvårdsstiftelser. Staten försöker stimulera kommunal naturvård, till exempel genom statsbidrag till lokala naturvårdsprojekt (LONA och LOVA). Här har föreningslivet ofta varit idégivare och katalysator, och ibland också varit med i genomförandet. Naturskyddsföreningens kretsar spelar många gånger en pådrivande roll gentemot kommunen.

Men: kommunal naturvård är i huvudsak något som är frivilligt. Genom den fysiska planeringen har kommunerna så kallat planmonopol, och den rollen är förstås mycket viktig även ur naturvårdssynpunkt. Men i övrigt är det helt *upp till den kommunala politiska viljan* hur mycket som satsas på detta område. Vi vet genom olika undersökningar att många människor värdesätter tillgång till bostadsnära,

fin natur mycket högt. Friluftsliv nära bostaden är en fysisk aktivitet som många ägnar sig åt, till gagn för en god folkhälsa.

För första gången i Sverige har nu en rankning av landets kommuner när det gäller naturvård genomförts. Detta genom en enkät som drygt 200 kommuner har svarat på. Det är med stolthet vi i denna rapport presenterar resultatet av denna enkät, inklusive vilken kommun som är Sveriges bästa naturvårdskommun 2014.

Vi vill rikta ett tack till Marie-Claire Cronstedts stiftelse som bidragit till finansieringen av denna rapport. Stort tack också till alla de kommuner som avsatte tid till att svara på vår enkät! Genom dessa svar har vi inte bara fått underlaget till vår rankning, utan även fått en bred bild av hur det står till med den kommunala naturvården i landet. Vi hoppas att denna rapport ska stimulera fler kommuner att arbeta med dessa frågor, som ju ytterst handlar om känslan för naturen och dess värden, om välbefinnande hos kommuninvånarna, och om att bidra till att bevara naturen och de tjänster som den tillhandahåller åt oss.

*Jan Terstad, chef för Skog- och naturvårdsavdelningen,
Naturskyddsföreningen*

Sammanfattning

Denna rapport bygger på Naturskyddsföreningens enkät 2014 till Sveriges kommuner om deras naturvårdsarbete. Naturvård handlar om att skydda, vårda och förvalta värdefulla områden med både biologiska värden, värden för friluftsliv och andra värden kopplade till exempelvis geologi och landskapsbild. I rapporten rankas de kommuner som utifrån enkätsvaren är bäst på ett antal utvalda områden inom naturvårdsarbetet. Responsen har varit mycket god då hela 208 av landets 290 kommuner (72 procent) har svarat på enkäten.

Huddinge kommer på en hedervärd förstaplats med imponerande 43 poäng (maximalt antal poäng är 45). **Huddinge** följs av **Lomma** och **Helsingborg** med 39,5 poäng på delad andraplats samt **Bromölla** och **Täby** med 34 poäng på delad fjärdeplats.

Utöver ranking av samtliga kommuner som svarat uppmärksammas även de kommuner som kommit längst inom respektive delområde. Naturskyddsföreningens granskning visar att ett antal kommuner kommit en god bit på väg mot ett bra naturvårdsarbete. Många kommuner har satt upp mål och kartlagt vilka värden som finns i naturen och kan utifrån detta främja både biologiska värden och värden för friluftslivet. De flesta har också ställningstaganden kring hur mycket natur som behöver skyddas, särskilt vad gäller biologiska värden.

Dessa glädjande aspekter till trots: resultaten visar en i många avseenden oroande bild av kommunernas naturvårdsarbete. Hela 143 kommuner (69 procent) når inte upp ens till halva möjliga poängen (22,5) och 35 kommuner har tio poäng eller färre. Tänkbara orsaker till brister kan vara att det idag saknas kunskaper eller resurser för att skapa goda förutsättningar för en god naturvård. En annan bidragande faktor kan vara otillräcklig lagstiftning, brist på riktlinjer för kommunerna och att många kommuner saknar en tradition att arbeta med dessa frågor. Ytterst måste det ses som ett uttryck för bristande politisk vilja.

Några exempel på brister:

- 39 procent av kommunerna får 0 poäng på delområdet som handlar om inventering och kartläggning av bio-

logiska värden, värden för friluftsliv samt värden för barn.

- Mer än hälften (56 procent) har inte kartlagt mer än högst en fjärdedel av kommunens natur med avseende på värden för barn och skola.
- 26 procent av kommunerna saknar både mål, policy och handlingsprogram för såväl biologiska värden som värden för friluftslivet.
- Bara 23 procent av kommunerna har skyddat mer än tio procent av den totala arealen.
- 45 procent av kommunerna har skydd för mindre än fem procent av sin totala areal.
- Mer än hälften av kommunerna för ingen dialog alls med markägare och drygt 40 procent saknar dialog med ideella organisationer.
- 44 procent av kommunerna saknar en politiskt antagen policy eller motsvarande med målsättningar om skötsel av kommunägd tätortsnära skog.
- Fyra av tio kommuner har en heltidsanställd ansvarig för naturvårdsarbetet, men 15 procent saknar helt en sådan tjänst.

Förutsättningarna för ett bra naturvårdsarbete är mycket olika i landets kommuner, vilket innebär att resultaten ska användas med viss försiktighet vad gäller jämförelse mellan enskilda kommuner. Mycket handlar dock om ambitionsnivå, politisk vilja och prioriteringar. Med detta sagt finns många generella slutsatser att dra vad gäller läget för naturvärden i landet. En förhoppning är att rapporten ska skapa en ökad lokal och nationell uppmärksamhet kring naturvårdsfrågor och att fler kommuner arbetar för att uppnå miljökvalitetsmål och friluftslivsmål rörande biologisk mångfald och värden för friluftsliv. Föreningen vill också uppmantra de kommuner som har kommit långt i sitt naturvårdsarbete och sporra dem som inte kommit lika långt att höja sina ambitioner. Vi vill att politikerna ska öppna ögonen för behovet av ökade resurser till kommunernas naturvårdsarbete. Detta är synnerligen angeläget, inte bara för den biologiska mångfalden och människors välbefinnande idag – utan också i högsta grad för kommande generationer.

Varför en enkät om kommunernas naturvårdsarbete?

Naturen är mycket viktig i många människors vardag. Idag bor över 85 procent av Sveriges befolkning i tätorter, vilket innebär att den tätortsnära naturen har mycket stor betydelse för människors möjlighet till vardaglig rekreation och kontakt med vilda växter och djur. Att bevara den biologiska mångfalden och de ekosystemtjänster som naturen ger är samtidigt en grundförutsättning för en hållbar utveckling, på både lokal, regional och internationell nivå.

Naturvård handlar om att skydda, vårda och förvalta värdefulla områden med både biologiska värden, värden för friluftsliv och andra värden kopplade till exempelvis geologi och landskapsbild. Gränsen mellan naturvård och områden som hållbar naturresursförvaltning (vad gäller exempelvis arter, gener, ekosystem) och upprätthållandet av ekosystemtjänster är idag inte vare sig lämplig eller möjlig att dra. Naturvården är ett gemensamt ansvar för både stat, kommun, markägare, företag, ideella organisationer och enskilda individer.

Kommunerna har under senare år fått ett allt större ansvar inom naturvården. Enligt plan- och bygglagen har kommunen ansvar för att åstadkomma en god och långsiktigt hållbar livsmiljö för kommuninvånarna, liksom för planeringen av användandet av mark och vatten inom kommunen. För att säkerställa olika ekosystemtjänster har den fysiska planeringen en avgörande betydelse i form av översikts- och detaljplanering. Kommunerna har också fått allt större möjligheter att använda miljöbalkens olika former av formellt områdesskydd (naturreservat, kulturreservat, biotopskydd och naturminne). De har också getts stora möjligheter att initiera och driva olika projekt genom de statliga LONA- och LOVA-bidragen (lokala naturvårds- och vattenvårdsprojekt).¹ Kommunerna har även en viktig roll när det gäller tillvaratagandet av traditionell och lokal kunskap och att integrera kunskap och upplevelser om natur och naturvård i skola och barnomsorg.

Detta sammantaget innebär att kommunerna har en mycket viktig roll i att genomföra miljöpolitiken, och bidra

¹ Statsbidrag (högst 50 procent) kan gå till naturvårdsprojekt som bygger på lokala initiativ och delaktighet i syfte att stimulera kommunernas och ideella föreningars långsiktiga naturvårdsengagemang.

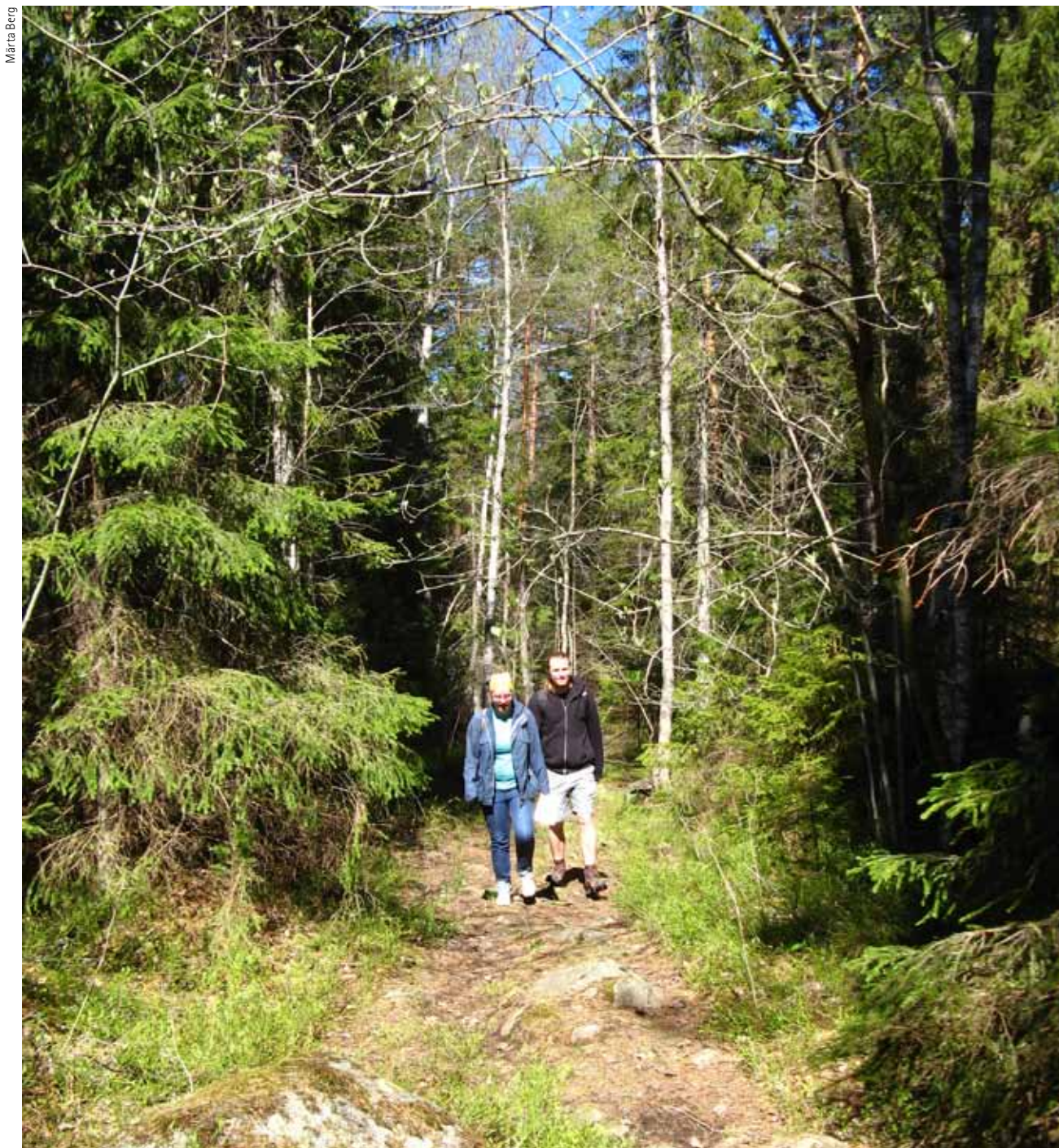
Kort naturvårdshistorik

Den offentliga naturvården var länge främst en angelägenhet för staten, genom länsstyrelserna och Naturvårdsverket. Kommunerna har dock under lång tid haft ansvar för den fysiska planeringen. Inom ramen för denna har kommunerna haft ett ansvar för bland annat naturvårdsaspekter, genom översiktsplanering, detaljplaner samt områdesbestämmelser. Den fysiska riksplaneringen, som inleddes på 1970-talet, involverade också i högsta grad kommunerna. Vissa kommuner tog fram egna naturinventeringar, som ibland resulterade i kommuntäckande naturvårdsprogram. Några anställde kommunekologer eller utvecklade på annat sätt sin kompetens inom området. I början av 1990-talet blev det möjligt att bilda kommunalt beslutade naturreservat, sedan 1999 direkt via miljöbalken utan delegation från länsstyrelsen. Antalet kommuner som använder denna möjlighet blir långsamt fler och fler.

I regeringens skrivelse *En samlad naturvårdspolitik* (2002) lyftes kommunal naturvård och tätortsnära natur fram rejält. En bred satsning på statsbidrag till lokala naturvårdsprojekt (LONA) med start 2004 stimulerade ännu fler kommuner att bli aktiva, och bygga kompetens och tradition, inom området naturvård. LONA fick efter några år en syster i form av ett statsbidrag till lokala vattenåtgärder, LOVA. Dessa möjligheter finns glädjande nog kvar för kommunerna. LONA har utvärderats och det har då konstaterats att satsningen varit mycket lyckad. Några kommuner har bildat kommunala naturvårdsstiftelser, eller engagerat sig i sådana på regional nivå.

till att uppsatta miljökvalitetsmål och friluftslivsmål uppnås.² Trots detta verkar det idag saknas tillräckliga kunskaper, lagar och resurser för att skapa goda förutsättningar

² Riksdagen har beslutat om 16 miljökvalitetsmål för Sverige som beskriver det tillstånd i den svenska miljön som miljöarbetet ska leda till. Ett antal preciseringar förtydligar innebörden av miljökvalitetsmålen och det miljötillstånd som ska nås till 2020 (se skrivelse Ds 2012:23). Riksdagen har även beslutat om ett övergripande mål för friluftslivspolitik, och regeringen har beslutat om tio friluftslivsmål med preciseringar kopplat till detta (se skrivelse 2012/13:51). Dessa friluftslivsmål ska komplettera miljökvalitetsmålen.

Mårta Berg

för naturvårdsarbete på många håll i Sverige. Detta innebär att värdefull natur hotas av trafikleder, köpcentrum, skogsbruk och annan exploatering. Många skogar exploateras och fragmenteras. Människors möjligheter att vistas i naturen försvåras samtidigt som den biologiska mångfalden i många fall minskar.

Naturskyddsföreningen ser kommunernas naturvårdsarbete som en grundsten i det fortsatta strävandet mot en hållbar utveckling. Föreningens enkät "Sveriges bästa naturvårdskommun 2014" syftar därför till att skapa en ökad lokal och nationell uppmärksamhet kring naturvårdsfrå-

gor och att fler kommuner arbetar för att uppnå miljökvalitetsmål och friluftslivsmål rörande biologisk mångfald och värden för friluftsliv. Föreningen vill också uppmuntra de kommuner som har kommit långt i sitt naturvårdsarbete och sporra dem som inte kommit lika långt att höja sina ambitioner. Föreningen avser att med jämna mellanrum upprepa denna enkät och tillhörande rankning. Detta i syfte att följa hur kommunernas arbete med naturvård utvecklas över tid, och för att fortsätta att uppmuntra till ännu bättre lokal naturvård.

Metod

Under mars månad 2014 skickade Naturskyddsföreningen ut en webbaserad enkät till landets alla kommuner. Enkäten skickades per e-post till alla kommunadresser för vidarebefordran till ansvarig för naturvård. En påminnelse skickades ut per e-post och därefter har föreningen genom telefonsamtal arbetat för att få kommunerna att svara. Vid telefonsamtalen har vi fått veta att en del naturvårdsansvariga inte fått enkäten vidarebefordrad, vilket har gjort att tiden att svara blivit kort för en del kommuner.

Det har krävts en del arbete för att få fram svar på vissa av frågorna och vi är ytterst tacksamma för den tid som lagts ner på kommunerna runt om i landet för att fylla i enkäten. Hela 208 av landets 290 kommuner har svarat (72 procent). Enkätfrågorna finns i bilaga 1 och kommunernas svar finns på www.naturskyddsforeningen.se.

Av de 208 inkomna svaren har tio kommuner (5 procent) svarat att de inte äger tätortsnära skog. För dessa är därför inte frågorna 17-20 relevanta.³ Övriga 198 kommuner har kunnat svara på alla frågor.

Poängsättning

Det första frågeområdet (fråga 1-3) rör kommunens inventering och kartläggning. I detta område fanns maximalt 6 poäng att få. Grundläggande för att få poäng är att en hög andel av kommunens areal har inventerats och kartlagt vad gäller biologiska värden och värden för friluftsliv.

Det andra frågeområdet (fråga 4-6) rör planering och policy. Maxpoängen för detta område är 10 poäng. Poäng har getts till kommuner som har politiskt antagna dokument som innehåller målsättningar, policy och handlingsplaner för naturvård och beroende på hur man arbetar med miljökonsekvensbeskrivningar och skolskogar.

³ Resultaten för dessa kommuner måste givetvis tolkas med detta i minne, men ingen av dem skulle ha hamnat bland de 20 främsta även om de ägt tätortsnära skog och fått full poäng. Vi har valt att ta med dessa frågor i den totala rankningen eftersom en så överväldigande majoritet av kommunerna äger tätortsnära skog. Ägande av mark kan också ses som en naturvårdsåtgärd om syftet är att åstadkomma en god livsmiljö för kommunens invånare. Visserligen finns ett fåtal kommuner i Sverige där möjligheten för kommunen att äga tätortsnära skog inte existerar, men vår definition av tätortsnära skog är mycket bred (exempelvis innefattas även skogsdungar).

Poängsättning per delområde

Frågeområde	Aktuella frågor	Maxpoäng för området
Inventering och kartläggning	Fråga 1-3	6
Planering och policy	Fråga 4-6	10
Skyddade områden	Fråga 7-9	7,5
Kommunikation med kommuninvånare	Fråga 10-13	8,5
Specifika insatser	Fråga 14-15	4
Om tätortsnära skog	Fråga 16-20	7
Om ansvar för naturvården	Fråga 21-22	2
Totalpoäng	Fråga 1-22	45

Det tredje frågeområdet (fråga 7-9) kan ge max 7,5 poäng och berör hur stor del av kommunens areal som är skyddad och hanteringen av strandskyddet. Områdesskydd beslutat av den egna kommunen ger höga poäng.

Det fjärde frågeområdet (fråga 10-13) tar upp kommunens kommunikation med olika aktörer och ger totalt 8,5 poäng. Olika former av kommunikation med många aktörer ger höga poäng.

Det femte frågeområdet (fråga 14-15) handlar om specifika satsningar kopplat till naturvård. Här är maxpoängen 4 poäng, vilket ges till kommuner som ger stöd till utomhuspedagogisk verksamhet och samtidigt satsar på ytterligare naturvårdsprojekt.

Det sjätte frågeområdet (fråga 16-20) som kan ge totalt 7 poäng innehåller ett antal frågor om kommunägd tätortsnära skog. Högst poäng ges till kommuner som har policy och målsättningar kopplade till tätortsnära skog och som inte kräver ekonomisk avkastning av sin skog.

I det avslutande sjunde frågeområdet (fråga 21-22) om ansvar för naturvården ges två poäng till de kommuner som har minst en 50-procents tjänst med ansvar för naturvård.

Enkäten avslutas med en möjlighet att ge kommentarer och beskriva åtgärder som inte tidigare kommit fram i enkäten som kommunen vill lyfta fram. Inga poäng ges för denna del.

Om enkätfrågorna

Förutsättningarna för att skapa ett bra naturvårdsarbete är mycket olika i landets kommuner, vilket läsaren av rapporten bör ha med sig. Exempelvis kan glesbefolkade kommuner med stor areal och litet befolkningsunderlag ha svårare att nå högt i rankningen. Kommunen har emellertid, oavsett resurser, goda möjligheter att påverka resultatet genom exempelvis tydliga målsättningar, prioriteringar, planeringsunderlag, formellt skydd och dialog med olika aktörer. Det handlar i grund och botten främst om politisk vilja. Resultatet beror alltså i första hand på kommunens ambitioner, vilket syns tydligt i och med att både stora och små kommuner har fått både höga och låga poäng.

Några kommuner skriver att vissa frågor är svårbesvarade eftersom ansvaret för dessa är fördelat på olika avdelningar inom kommunen. Friluftsliv och rekreation verkar i flera kommuner inte samordnas med skydd, vård och förvaltning av natur. Enligt Naturskyddsföreningen är friluftsliv en naturlig del av naturvården och föreningen hoppas att denna enkät kan visa på behovet och värdet av att integrera arbete med friluftsliv och rekreation i övrigt arbete med naturvård.

Flera kommuner skriver också att de tycker att det är svårt att tolka och svara på en del av frågorna, exempelvis frågor om kartläggning och inventering av värden. Några kommuner har meddelat att de inte kunnat svara på vissa frågor. Som skäl anges att de inte har uppgifterna som efterfrågas eller att det svarsalternativ de söker saknas. Detta kan ha påverkat dessa kommuners möjlighet att få poäng både positivt och negativt, och därmed deras rankning. Emellertid är, enligt vår uppfattning, frågorna i denna enkät sådana som en kommun bör kunna svara på utan alltför mycket efterforskningar. Frånvaron av en uppgift är också en indikator.

Poängsättningen har baserats på kommunernas egna svar och Naturskyddsföreningen har inte ifrågasatt eller sakgranskat dessa.

Definitioner av begrepp som förekommer i flera enkätfrågor:

Biologiska värden

Värden som gynnar biologisk mångfald, inklusive ekosystemtjänster som kopplar till sådana värden.

Värden för friluftsliv

Värden för människans vistelse utomhus för välbefinnande och naturupplevelser.

Naturvård

Skydd, vård och annan förvaltning av biologiska värden, värden för friluftsliv och andra värden kopplade till exempelvis geologi och landskapsbild.

Total kommunareal

Landareal, inlandsvatten och havsvatten.

Övergripande resultat

208 av landets 290 kommuner (72 procent) har svarat på enkäten. Tabellen ”Sveriges bästa naturvårdskommuner 2014” visar de högst rankade kommunerna. Flera kommuner har fått samma totala poängsumma. Huddinge kommer på en hedervärd förstaplats med imponerande 43 poäng (maximalt antal poäng är 45). Huddinge följs av Lomma och Helsingborg med 39,5 poäng på delad andraplats samt Bromölla och Täby med 34 poäng på delad fjärdeplats. I bilaga 2 finns en tabell som även visar poäng inom varje delområde för dessa kommuner. Se också respektive avsnitt under rubriken Resultat per delområden.

143 kommuner (69 procent) når inte upp till halva möjliga poängen (22,5) och 35 kommuner har tio poäng eller färre.

Diagrammet över snittpoäng per län visar att det är relativt stora skillnader mellan länen (notera dock att region Gotland inte svarat på enkäten). Glesbygdslänet har i snitt lägre poäng än storstadslänet. Snittpoängen totalt för alla kommuner är 18,8. Snittpoängen för de tio kommunerna med störst folkmängd är 25,7.

Sveriges bästa naturvårdskommuner 2014

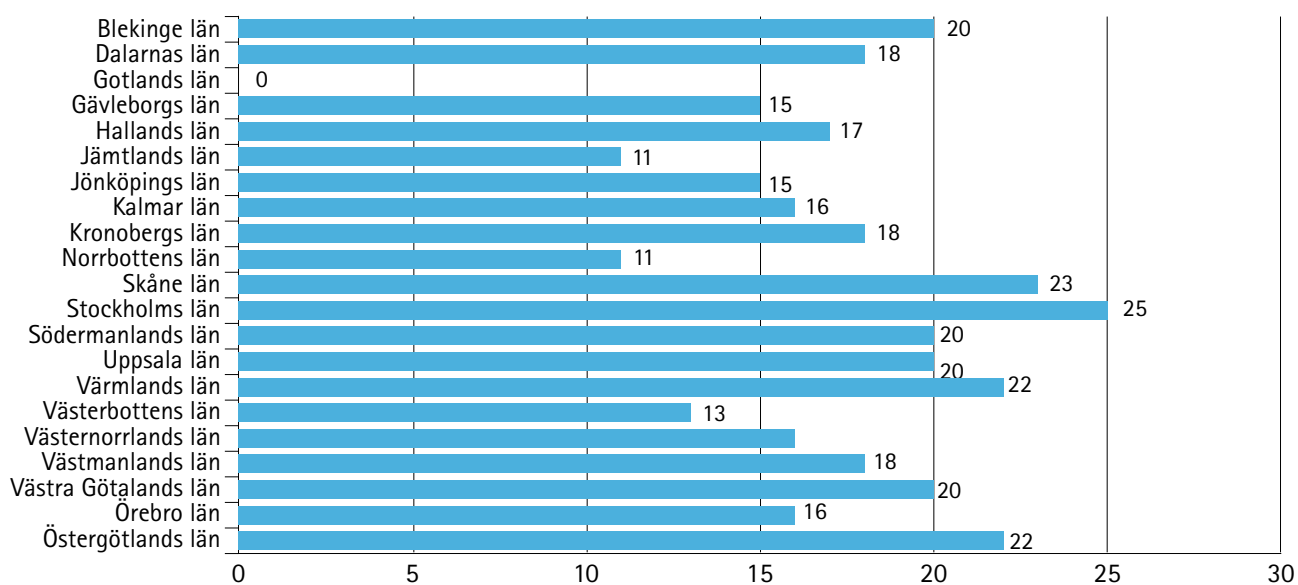
Rankning	Kommun	Län	Poäng
1	Huddinge	Stockholms län	43
2	Helsingborg	Skåne län	39,5
	Lomma	Skåne län	39,5
4	Bromölla	Skåne län	34
	Täby	Stockholms län	34
6	Karlstad	Värmlands län	33
	Mora	Dalarnas län	33
	Partille	Västra Götalands län	33
9	Motala	Östergötlands	32,5
10	Nacka	Stockholms län	32
	Upplands Väsby	Stockholms län	32
12	Sollentuna	Stockholms län	31,5
13	Botkyrka	Stockholms län	31
	Götene	Västra Götalands län	31
	Sunne	Värmlands län	31
16	Hagfors	Värmlands län	30
	Härryda	Västra Götalands län	30
18	Höganäs	Skåne län	29,5
	Ludvika	Dalarnas län	29,5

Bästa kommun i varje län

Län	Kommun	Rankning	Poäng
Blekinge län	Olofström Sölvesborg	46	26
Dalarnas län	Mora	6	33
Gotlands län*			
Gävleborgs län	Ockelbo	89	20
Hallands län	Laholm	53	24,5
Jämtlands län	Östersund	66	22
Jönköpings län	Jönköping	32	28
Kalmar län	Torsås	66	22
Kronobergs län	Växjö	20	29
Norrbottnens län	Luleå	56	24
Skåne län	Helsingborg Lomma	2	39,5
Stockholms län	Huddinge	1	43
Södermanlands län	Nyköping	26	28,5
Uppsala län	Tierp	20	29
Värmlands län	Karlstad	6	33
Västerbottens län	Umeå	32	28
Västernorrlands län	Timrå	66	22
Västmanlands län	Västerås	53	24,5
Västra Götalands län	Partille	6	33
Örebro län	Örebro	42	27
Östergötlands län	Motala	9	32,5

* Region Gotland har ej svarat på enkäten.

Snittpoäng per län.*

* Region Gotland har ej svarat på enkäten.

Resultat per delområde

Inventering och kartläggning (fråga 1–3)

Enkätens tre första frågor handlar om hur väl kommunerna kartlagt och inventerat olika värden, uppdelat på biologiska värden, värden för friluftsliv samt värden för barn.

Generella kommentarer

Här ser man en tydlig skillnad beroende på vilken typ av värden det gäller. En stor andel kommuner har bra koll på de biologiska värdena medan det är sämre ställt med kunskapen om friluftsvärden och allra sämst är läget när det gäller kunskapen om vilka områden som används av barn. Detta kan tyckas paradoxalt eftersom ansvaret för dessa värden ofta i högre grad ligger på kommunerna. De är ju huvudmän för skola och förskola, där tillgång på närbelägna naturområden för barn är av stort intresse. Biologisk sakkompetens finns på länsstyrelserna, som även har väsentligt större resurser än kommunerna för att exempelvis skydda natur genom reservat. Men våra resultat visar alltså att även kommunerna ofta har en relativt god kunskap om biologiska värden.

Bristen på genomförda kartläggningar av områden som används av barn får anses vara ett stort problem. En uppenbar slutsats är att denna typ av kunskap inte är prioriterad i de flesta kommuners naturvårdsarbete.

Då endast cirka 15 procent av kommunerna säger sig ha kartlagt värden för barn i minst en fjärdedel av kommunen finns en stor kunskapsbrist att ta itu med.

Anmärkningsvärt är att hela 39 procent av kommunerna har 0 poäng på detta delområde, vilket innebär att man saknar kunskap om de efterfrågade värdena på merparten av kommunens areal. Det bör dock framhållas att kommuner med stor yta i relation till befolkning har svårare att få poäng i detta delområde. Av kommentarerna framgår även att vissa kommuner till exempel kartlagt friluftsvärden närmast tätorter eller inventerat områden med särskilt höga biologiska värden, men ändå fått 0 poäng då detta utgör mindre än 25 procent av arealen.

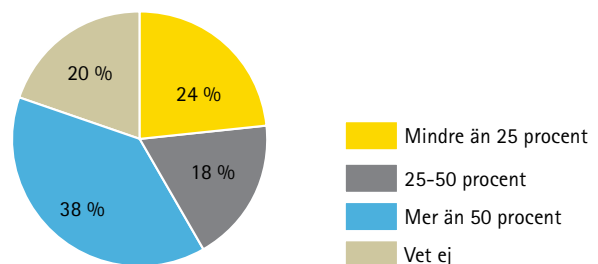
Toppkommuner inom delområdet

Femton kommuner har fått full poäng, nämligen Bromölla, Huddinge, Höganäs, Karlstad, Klippan, Lidingö, Lomma, Ludvika, Mora, Motala, Oxelösund, Partille, Sollentuna, Stockholm och Täby. De allra flesta av dessa kommuner ligger även högt i den totala rankingen. Flera av dessa kommuner har både grönplaner och friluftsplaner eller motsvarande. Några kommuner har även genomfört kartläggningar av så kallade socio-topper⁴ i delar eller hela kommunen.

Fråga 1 om biologiska värden

Ange hur stor del av kommunens totala areal som har inventerats med avseende på biologiska värden (i fält och/eller genom exempelvis GIS-undersökningar mm). Detta gäller oavsett vilken myndighet som står bakom inventeringen.

38 procent av kommunerna har kartlagt de biologiska värdena i mer än hälften av kommunen och ytterligare 18 procent har koll på dessa värden på minst en fjärdedel av ytan.

Men kunskapen skiljer stort mellan olika svarande. Hela 20 procent svarar ”vet ej” – dessa kan alltså inte ens uppge i vilken grad kommunens areal är inventerad.

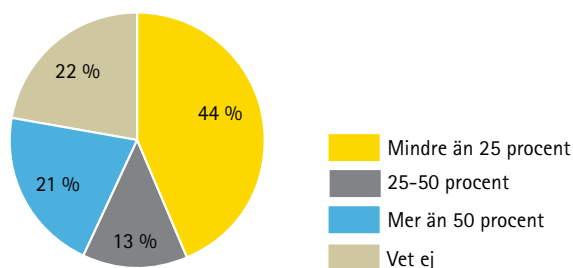
Kommuner som har fått full poäng, det vill säga kartlagt

⁴ Sociotop definieras som ”en plats för människors aktiviteter och upplevelser”, se vidare i exempelvis Sociotophandboken, Stockholms stad 2003.

mer än halva arealen, har i många fall ambitiösa inventeringar både med flygbilder och i fält samt i flera fall även riktade inventeringar av exempelvis ängs- och hagmark, nyckelbiotoper och ekologiska samband. Några kommuner baserar sin kunskap om de biologiska värdena på ideellt utförda inventeringar.

Fråga 2 om värden för friluftsliv

Ange hur stor del av kommunens totala areal som har kartlagts med avseende på värden för friluftsliv (exempelvis genom besöksmätningar, enkäter och intervjuer). Detta gäller oavsett vilken myndighet som står bakom kartläggningen.

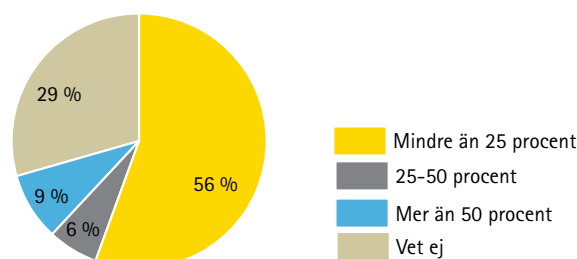

När det gäller friluftsvärden är kunskapen sämre. 21 procent av kommunerna har koll på minst halva arealen, och ytterligare 13 procent på minst en fjärdedel. Här finns dessutom en något större osäkerhet, då 22 procent anger ”vet ej”. Den största gruppen (44 procent) har inventerat friluftsvärdena på mindre än 25 procent av arealen.

De relativt få kommuner som har full poäng på frågan har i många fall angivit att inventeringarna av värden för friluftslivet är översiktliga. Mer specifika metoder som besöksmätningar förefaller vara sällsynt, av kommentarerna att döma. Av de kommuner som endast inventerat mindre delar är det många som uppger att man kartlagt i vart fall den tätortsnära naturen helt eller delvis.

Fråga 3 om värden för barn

Ange hur stor del av kommunens totala areal som har kartlagts med avseende på hur den används av barn, exempelvis kopplat till verksamhet för skola och föreningsliv. Kartläggning innebär exempelvis besöksmätningar, enkäter och intervjuer kopplat till exempelvis vilka områden som används och hur de används. Detta gäller oavsett vilken myndighet som står bakom kartläggningen.

Sämst kunskap har kommunerna om vilka områden som är särskilt viktiga för barn, exempelvis områden som är lämpliga för aktiviteter för skola och föreningsliv. Endast nio procent har kartlagt värden för barn i mer än halva kommunen och endast sex procent har kartlagt dessa värden på minst en fjärdedel av ytan. Det innebär att 85 procent av kommunerna fått 0 poäng. Andelen ”vet ej” är hög på denna fråga, hela 29 procent. Men det helt dominerande alternativ kommunerna angett är ”mindre än 25 procent”. Hela 56 procent hamnar i denna kategori.

Det fåtal kommuner som har full poäng anger bland annat inventeringar av områden för lek, kartläggning av sociotoper och skolskogar som exempel. Andra menar att man har god kunskap kring tätorter eller skolor, men att dessa områden endast utgör en liten del av kommunens areal.

Planering och policy (fråga 4-6)

Dessa frågor handlar om i vilken grad kommunen har aktuella, politiskt antagna planerings- och/ eller policydokument som gäller biologiska naturvärden och värden för friluftslivet. Denna typ av dokument kan variera stort mellan olika kommuner i kvalitet, omfattning och inriktning. Vi har därför ställt relativt utförliga frågor om innehållet, vilket ligger till grund för poängsättningen. I detta delområde frågar vi också om miljökonsekvensbeskrivningar i samband med detaljplan samt tillgången på skolskogar i kommunen.

Generella kommentarer

De flesta kommuner har mål för naturvärden, både gällande friluftsliv och biologiska värden, samt ett ställningstagande om behovet av formellt skydd för den senare kategorin. Det är sämre ställt med konkreta handlings- och

åtgärdsprogram. De biologiska värdena är över lag bättre representerade än friluftsvärden i alla typer av dokument. Mindre än hälften av kommunerna har tagit ställning till behovet av natur för pedagogisk verksamhet.

Genomgående är tillgången på skolskog eller motsvarande dåligt säkerställd. Majoriteten av kommunerna har inte gjort detta, i vart fall inte för alla skolor. Enkätsvaren visar också att bara cirka hälften av kommunerna utreder konsekvenser för biologiska värden och värden för friluftsliv då miljökonsekvensbeskrivningar för detaljplaner tas fram.

Toppkommuner inom delområdet

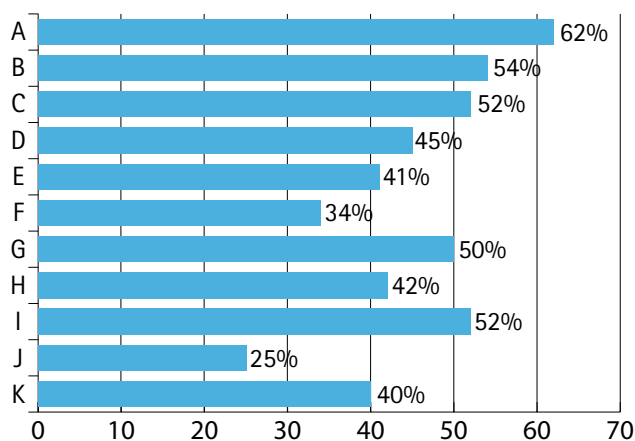
Endast tio procent av kommunerna har minst 9 poäng (av maximalt 10) i detta delområde. Dessa toppkommuner vad gäller planering och policy ligger alla högt i den totala rankingen, inom den högsta kvartilen i den totala rankingen.

Fråga 4 om politiskt antagna dokument

Har kommunen politiskt antagna dokument (översiktsplan, naturvårdsprogram, grönstrukturplan, friluftslivplan eller motsvarande) som uppdaterats de senaste fyra åren och som innehåller följande:

- A. Mål för naturvård kopplat till biologiska värden.
- B. Mål för naturvård kopplat till värden för friluftsliv.
- C. Policy och/eller strategi för naturvård kopplat till biologiska värden
- D. Policy och/eller strategi för naturvård kopplat till värden för friluftsliv.
- E. Handlings- eller åtgärdsprogram för naturvård kopplat till biologiska värden.
- F. Handlings- eller åtgärdsprogram för naturvård kopplat till värden för friluftsliv.
- G. Ställningstaganden om behovet av formellt skydd av specifika områden för att säkerställa biologiska värden.
- H. Ställningstaganden om behovet av formellt skydd av specifika områden för att säkerställa värden för friluftsliv.
- I. Beskrivning av kommunens arbete med naturvård kopplat till relevanta nationella miljökvalitetsmål.
- J. Beskrivning av kommunens arbete med naturvård kopplat till relevanta nationella friluftsmål.
- K. Ställningstaganden om behovet av mark med biologiska värden och/eller värden för friluftsliv för pedagogisk verksamhet för skolor.

Frågan om politiskt antagna dokument är komplex och detaljerad. Merparten av kommunerna har ”mål för naturvärden” vad gäller både biologiska värden och värden för friluftsliv. Detsamma gäller ”ställningstagande om behovet av formellt skydd” för biologiska värden samt att det finns

Fråga 4 har flera möjliga svarsalternativ, kommunerna har här kunnat ange alla förekommande dokument.

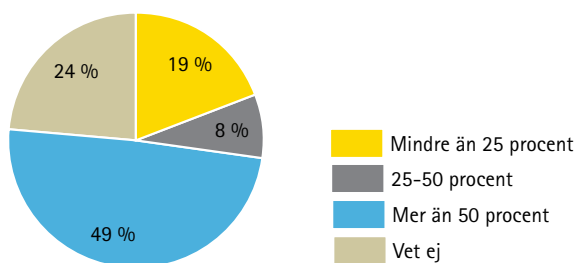
beskrivningar hur man arbetar med de nationella miljökvalitetsmålen. Sämre är det med konkreta handlings- eller åtgärdsprogram för naturvärden, där mindre än hälften av kommunerna har sådana (41 procent för biologiska värden, 34 procent för friluftsvärden).

Det finns även här en tydlig skillnad mellan biologiska värden och värden för friluftsliv. De biologiska värdena är genomgående bättre representerade i alla dokument (mål, policy, handlings- eller åtgärdsprogram och ställningstaganden). Detsamma gäller de nationella miljökvalitetsmålen jämfört med friluftslivsmålen. Den allra största bristen gäller just de senare, där endast 25 procent av kommunerna har en beskrivning av arbetet kopplat till de nationella friluftslivsmålen.

Noteras bör också att endast 40 procent av kommunerna tagit ställning till behovet av mark med naturvärden för skolornas verksamhet.

Fråga 5 om miljökonsekvensbeskrivningar (MKB)

När kommunen har tagit fram miljökonsekvensbeskrivning (MKB) i samband med detaljplan, i hur många procent av fallen utreds då konsekvenserna för biologiska värden och värden för friluftsliv?

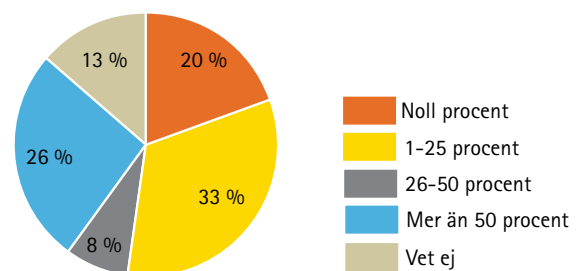
Endast cirka hälften av kommunerna utreder konsekvenserna för biologiska värden och värden för friluftsliv vid minst varannan miljökonsekvensbeskrivning (MKB) i samband med detaljplan. Det är en anmärkningsvärt låg siffra eftersom genomförandet av detaljplaner som omfattas av kravet på MKB (för bebyggelse, industrietablering, köpcentra med mera) och som medför betydande miljöpåverkan, påverkar både biologiska värden och värden för friluftsliv,

ofta i mycket hög grad. Förvånande är också att nästan en av fyra kommuner inte kan svara på denna fråga alls (uppger ”vet ej”).

Många av kommunerna med full poäng har kommenterat att konsekvenser för biologiska värden och friluftsvärden alltid utreds vid MKB:er, det görs ”regelmässigt” eller ”i samtliga detaljplaner som berör [dessa värden]”. Kommuner med låga poäng anger i flera fall att MKB:er sällan eller aldrig görs, eller att de i så fall inte omfattar biologiska värden eller värden för friluftsliv. Av dem som svarat ”vet ej” anger några liknande skäl, såsom att MKB inte görs för detaljplaner, men också i många fall att man inte kunnat besvara frågan på grund av tidsbrist eller annat skäl.

Fråga 6 om tillgång till ”skolskog”

Ange hur stor del av skolorna i kommunen som har säkerställt så kallad ”skolskog”. ”Säkerställd skolskog” innebär ett större eller mindre naturområde som disponeras av skolan för lektioner och utevistelser och som är utpekad i översiktsplan, detaljplan eller genom avtal med markägare. Området kan ligga nära skolan eller längre bort och behöver inte kallas just ”skolskog”.

Tillgången till en ”skolskog”, det vill säga ett naturområde som kan disponeras av skolor och förskolor för utomhuspedagogik, förefaller vara dålig i de flesta kommuner. Visserligen anger en av fyra att de flesta skolor i kommunen har en sådan skog, men i mer än varannan kommun har mindre än 25 procent av skolorna tillgång till det. I en av fem kommuner finns ingen ”skolskog” alls. Vi har i enkäten varit tydliga med att området kan ligga nära eller längre från

Mårta Berg

skolan och att det inte behöver kallas just ”skolskog” – det är funktionen som är det viktiga.

Av de kommuner som har full poäng (26 procent) anger påfallande många att samtliga skolor har god tillgång till natur på nära håll, och många använder själva begreppet skolskog. Flera kommuner som uppgett ”noll procent”, det

vill säga helt saknar ”skolskog” i vid bemärkelse, har trots det kommentarer som ”vi bor mitt i skogen”, ”alla skolor har skogar nära” vilket tyder på att frågan kan ha missstolkats. Andra hänvisar till att det finns gott om skog i kommunen, som även används av skolorna, eller att det finns en gemensam naturskola.

Skyddade områden (fråga 7-9)

Delområdet handlar om hur stor del av kommunens totala yta som är skyddad, hur stor del som är skyddad genom beslut som kommunen själv fattat samt i vilken grad kommunen påverkat strandskyddet genom att föreslå eller besluta om landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS-områden) enligt miljöbalken 7 kap. 18 d § och 18 e §.

Generella kommentarer

Hela 75 kommuner får 0 poäng på detta delområde. Påfallande många kommuner har angett att de inte vet hur stor del av kommunen som omfattas av områdeskydd. Detta är märkligt, eftersom grundläggande uppgifter om skyddad natur i Sverige sedan länge är tillgänglig på nätet.⁵ När det gäller LIS-områden fördelar sig svaren lika, hälften av kommunerna har föreslagit eller beslutat om sådana områden, vilket innebär en försvagning av strandskyddet. Här bör noteras att många kommuner saknar laglig möjlighet att införa LIS-områden,

eftersom detta inte gäller i hela landet.

Många kommuner – hela 45 procent – har skydd för mindre än fem procent av sin totala areal.

Vi har valt att ställa frågor om total areal skydd eftersom mer specifika frågor med inriktning på kvalitet och lokalisering riskerar att bli alltför komplicerade att besvara, även om dessa faktorer givetvis är mycket viktiga i arbetet med skydd.

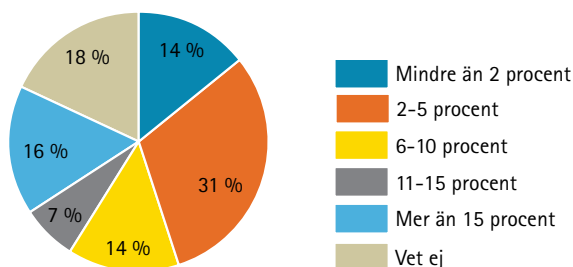
Toppkommuner inom delområdet

Fem kommuner får maximala 7,5 poäng. Det är Huddinge, Järfälla, Nacka, Partille och Stockholm. Sollentuna på 6,5 poäng och Ronneby på 6 poäng är också värda att nämnas.

Intressant är att av de kommuner som placerar sig bland de 20 främsta är det bara Huddinge, Partille och Nacka som har fått full pott på detta delområde. Hela fyra kommuner som är rankade bland de 20 främsta har 0 poäng på detta delområde; Hagfors, Karlstad, Ludvika och Motala.

Fråga 7 om totalt områdesskydd

Ange hur stor del av kommunens totala areal som är skyddad på något av följande sätt: nationalpark, naturreservat, kulturresevat, biotopskyddsområde, naturminne, Natura 2000 eller genom naturvårdsavtal.

34 kommuner har fått maximala 2 poäng, vilket innebär att de har mer än 15 procent att den totala arealen skyddad. Några kommuner skriver i kommentarer att det handlar om över 30 procent. Vissa kommuner, exempelvis skärgårdskommunen Haninge, har inkluderat skyddad vattenareal. Detta gäller i några fall även stora marina områden, exempelvis Vellinge kommun som har hela 62 procent av den totala arealen skyddad. Att räkna in vattenareal är enligt vår fråga korrekt men det bör noteras att frågan har tolkats olika av olika kommuner.

Hela 18 procent av kommunerna uppger ”vet ej”, vilket motiveras med att de inte har aktuell siffra, att de inte hinner undersöka det eller att det är svårt att räkna ut eftersom

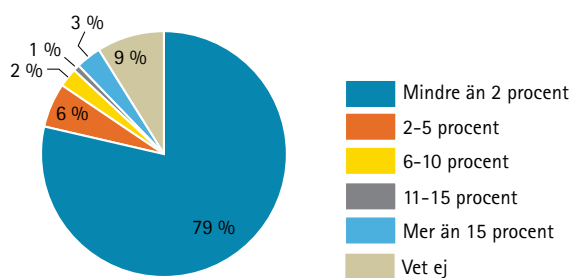
⁵ Se <http://skyddadnatur.naturvardsverket.se/>

olika skyddsformer överlappar varandra.

Det bör påpekas rörande fråga 7 att totalarealen skyddat område i respektive kommun är beroende av inte endast de kommunala insatserna under årens lopp, utan även av de statliga.

Fråga 8 om kommunalt beslutat områdesskydd

Ange hur stor del av kommunens totala areal som är skyddad genom beslut som kommunen själv fattat (jämför skyddsformer nämnda i fråga 7).

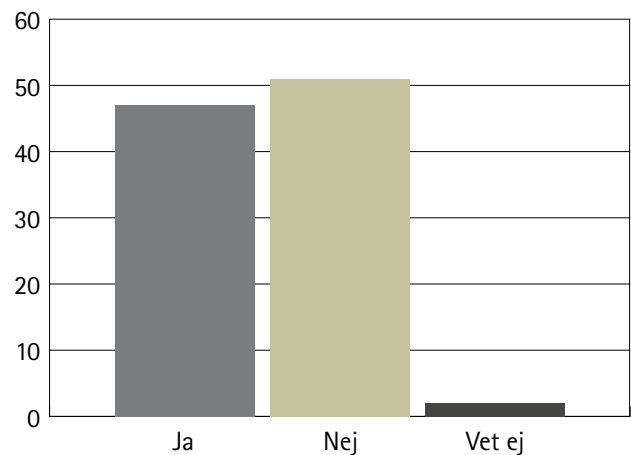
Sju kommuner får högsta poäng (4) på frågan om kommunalt beslutat skydd: Huddinge, Järfälla, Nacka, Olofström, Partille, Ronneby och Stockholm. Detta innebär att de på egen hand skyddat minst 15 procent av arealen vilket avspeglar en mycket hög ambitionsnivå! Ytterligare två kommuner har fått 3 poäng då de skyddat mellan 11-15 procent, nämligen Lidingö och Sollentuna.

Några skriver att kommunala naturreservat är planerade eller under arbete. Andra kommuner har flera små reservat, vilket kan tyda på ett aktivt naturvårdsarbete, även om den procentuella arealen inte är så stor. Hela 88 procent av kommunerna får dock 0 poäng, vilket i de flesta fall innebär att de har skyddat mindre än två procent av kommunens totala yta genom kommunalt fattade beslut. För 16 av dessa kommuner beror 0 poäng på att de svarat ”vet ej” vilket är mycket anmärkningsvärt.

Fråga 9 om LIS-områden

Har kommunen påverkat strandskyddet genom att föreslå eller ta beslut om landsbygdsutveckling i strandnära områden (LIS-områden) i översiktsplanen? Frågan avser område

som omfattas av strandskydd enligt miljöbalken 7 kap 13-18 §§. I ett område som pekats ut i översiktsplanen som LIS-område ökar möjligheterna att kunna ge dispens eller upphäva strandskydd.

Strandskyddet ska säkerställa att det finns obebyggda stränder, där man genom allemansrättens regler kan röra sig fritt i naturen. Det är ett viktigt värde för friluftslivet eftersom många gärna söker sig till havsstränder, sjöar och vattendrag vid utevistelse. Stränderna är också viktiga för biologiska värden och väl fungerande ekologiska samband. Sedan 2010 kan kommunerna besluta om särskilda undantag för strandskyddet i så kallade LIS-områden (landsbygdsutveckling i strandnära lägen).

Något färre än hälften av kommunerna (47 procent) har använt denna möjlighet genom att antingen föreslå eller besluta om LIS. Det påverkar strandskyddet, och därmed värden för såväl friluftsliv som biologisk mångfald, negativt. Detta svarsalternativ har därför gett 0 poäng. Här förefaller kunskapen i vart fall vara god då endast fyra kommuner svarat att de inte vet. Övriga kommuner, det vill säga de som inte föreslagit eller beslutat om LIS-områden, har fått två poäng på denna fråga.

Kommunikation med kommuninvånare (fråga 10-13)

Fråga 10-13 handlar om kommunikation med invånarna, både envägskommunikation exempelvis via webb, broschyrer och skyltning, och tvåvägskommunikation, det vill säga dialog med bland annat organisationer, markägare och företag.

Generella kommentarer

Den inledande frågan (10) om huruvida kommunen informerar om naturvård i kommunen ger i sig inga poäng. Sex procent (13 kommuner) har angett att de inte informerar om naturvård. Detta är visserligen en låg siffra men det är ändå anmärkningsvärt att dessa kommuner inte alls arbetar med information om naturvård.

I stort kan konstateras att kommunikationen med kommuninvånare är i behov av utveckling i många kommuner, särskilt vad gäller tvåvägskommunikation. Hela 56 kommuner har fått 2 poäng eller färre på detta delområde (av 8,5 möjliga), vilket är anmärkningsvärt med tanke på hur värdefull en god kommunikation är

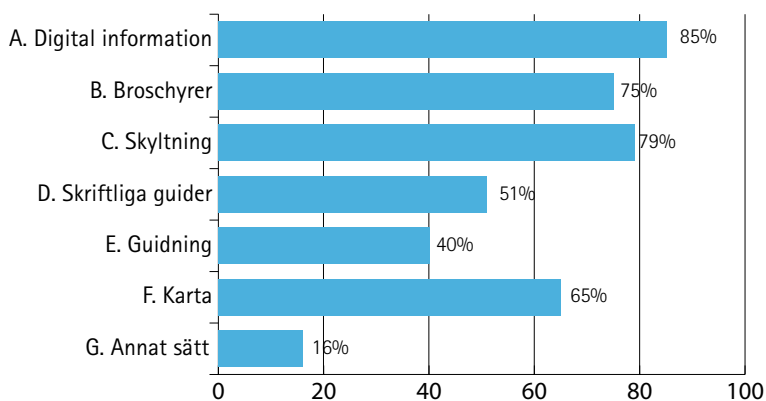
för att utveckla naturvårdsarbetet i en kommun och ge möjlighet för olika aktörer att göra sin röst hörd. Det framgår att många kommuner inte har någon regelbunden dialog med andra aktörer, exempelvis ideella organisationer eller markägare.

Toppkommuner inom delområdet

Täby kommun toppar med maximala 8,5 poäng inom detta delområde.

Även Lomma och Växjö har ett mycket bra resultat, 8 poäng, liksom de nio kommuner som fått 7 poäng: Helsingborg, Karlstad, Kristianstad, Leksand, Piteå, Tierp, Tjörn, Upplands Väsby och Örebro.

Alla dessa kommuner tar initiativ till formaliserade möten minst två gånger per år med ideella organisationer och grannkommuner. Majoriteten arbetar med olika former av envägskommunikation (exempelvis via webb och broschyrer), genomför formella möten i varje planprocess och håller naturvårdsråd och vattenråd (eller motsvarande) minst två gånger per år.

Fråga 11 har flera möjliga svarsalternativ, kommunerna har här kunnat ange alla förekommande aktiviteter.

Fråga 11 om information om naturvård

Fråga 11 Ange på vilket/vilka sätt kommunen informerar om biologiska värden och värden för friluftsliv i kommunen.

Svaren visar att många kommuner behöver utveckla sin information på vissa områden, exempelvis den direkta informationen på plats i naturen i form av skyltning eller guidning. 32 kommuner anger att de inte har någon digital information alls kring naturvård, vilket är anmärkningsvärt.

Exempel på bra och inspirerande sätt att

informera som tas upp i kommentarerna är exempelvis utskick till markägare, daglig information via Facebook, lokala naturvårdsombud som både för ut kommunens naturvårdsinformation och hämtar in synpunkter från allmänheten, guidehandledningen Natur på recept, appen Naturkartan, särskilda satsningar i skolor såsom ”snokupprop”, ”igelkottsupprop” och hästslätterdagar i samverkan med ideella föreningar, en ”se människan-stig” med anordningar för personer med funktionsnedsättning (bland annat skyltar med telefonnummer att ringa för att få information uppläst), Cultural Planning - metod för medborgardialog där barnperspektivet ingår, en anställd naturguide som har till uppgift att tillhandahålla exkursioner och föredrag till kommuninvånare, skolor, företag med flera.

Fråga 12 om vilka aktörer som kommunen för dialog med

Vilken/vilka av följande aktörer för kommunen dialog med kring skydd, vård och/eller annan förvaltning vad gäller biologiska värden och/eller värden för friluftsliv? Dialog innebär att kommunen minst två gånger per år tar initiativ till formaliserade möten i form av exempelvis naturvårdsråd, friluftsråd, vattenråd eller andra formella möten.

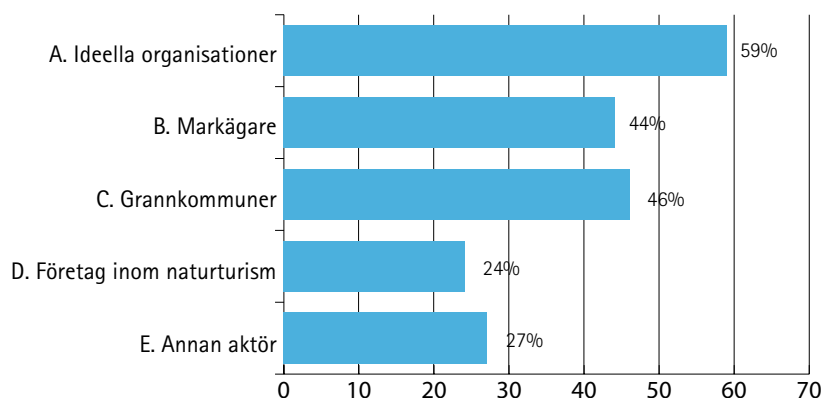
Svaren på fråga 12 visar att ett stort antal kommuner inte för någon dialog alls eller bara i begränsad omfattning. Hela 29 procent får 0 poäng på denna fråga. Drygt 40 procent har

ingen dialog med ideella organisationer och över hälften har ingen dialog med markägare.

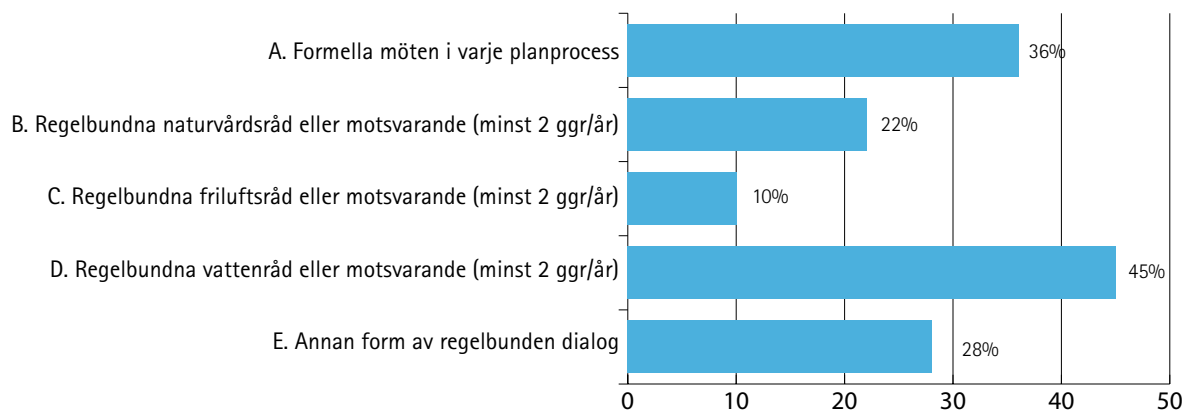
Naturskyddsföreningen ser det givetvis som mycket positivt att majoriteten av kommunerna tar initiativ till dialog med ideella organisationer. Men att det trots allt är 41 procent som inte för dialog med de ideella organisationerna i kommunen är svårt att förstå med tanke på den värdefulla information som dessa organisationer kan bistå med i naturvårdsarbetet. Även samverkan över kommungränserna sker i alltför liten skala (46 procent av kommunerna) för att det ska vara möjligt att skapa en långsiktigt hållbar landskapsplanering.

Kommunerna får möjlighet att svara på om de för dialog med någon annan aktör än de angivna, vilket 27 procent anger att de gör (vilket också ger poäng). Exempel på andra aktörer är närboende, djurhållare med betesdjur, vattenkraftsbolag, skogsbolag, markägarföreningar, skogsentreprenörer, stiftelser, lokala företag, politiker, vattenvårdsförbund, yrkesfiskare, försvarsmakten, naturum, samebyar, museer, forskningsinstitut, högskolor och universitet.

Här anger flera kommuner också ”länsstyrelsen” eller ”samarbete med andra myndigheter”. Vi valde att inte ta med aktörer såsom länsstyrelsen och Skogsstyrelsen i frågan eftersom vi förutsätter att dialog förs med dessa, då det ligger inom myndigheternas ansvarsområde.

Fråga 12 har flera möjliga svarsalternativ, kommunerna har här kunnat ange alla förekommande aktiviteter.

Fråga 13 har flera möjliga svarsalternativ, kommunerna har här kunnat ange alla förekommande aktiviteter.

Fråga 13 om vilken form av dialog som förs

Ange på vilket/vilka sätt kommunen tar initiativ till dialog med olika aktörer i kommunen (enligt fråga 12).

Många kommuner verkar inte prioritera regelbundna dialogmöten. 30 procent får 0 poäng på denna fråga. Att endast 36 procent av de svarande kommunerna anger att de har formella möten vid varje planprocess är nedslående. Att anordna möten i olika stadier av en planprocess är grundläggande för att skapa möjligheter för allmänhetens deltagande.

Vi har angivit alternativen naturvårdsråd, friluftsråd och vattenvårdsråd eftersom vi vet att denna typ av forum finns, men det kan givetvis vara en fördel att behandla alla dessa frågor på samma möte vid flera tillfällen per år. Ett syfte med frågan har varit att klargöra i vilken grad kommunen tar initiativ till dialog och hur formaliserad denna är. Några kommuner anger i kommentarsfältet att de för en löpande dialog med olika aktörer eller när behov uppstår men att det inte sker i form av en formaliserad regelbunden dialog enligt den definition som anges i frågan. Formaliserade möten, utöver behovsanpassade, är av stor vikt för att alla aktörer i en kommun ska få möjlighet att samverka, göra sin röst hörd och få information om verksamheter som de annars kanske skulle missa. Det är också i vissa svar oklart i vilken grad dialogen sker så som frågan ställs:

”på kommunens initiativ”. Givetvis är det intressant att veta hur många kommuner som överhuvudtaget har olika former av dialog, oavsett vem som tagit initiativet, men enkäten handlar om kommunernas ansvar och insatser.

Specifika insatser (fråga 14–15)

Fråga 14–15 handlar om specifika insatser som kommunen kan ta initiativ till, såsom att ge ekonomiskt stöd till naturskola eller annan utomhuspedagogisk verksamhet eller att satsa på LONA- eller LOVA-projekt.

Generella kommentarer

Positivt är att 43 procent av kommunerna får maxpoäng i detta delområde, genom att svara ”ja” på båda frågorna. Att många kommuner får höga poäng på just detta delområde kan betyda att kommuner har lättare att satsa på

specifika engångsinsatser eller kortare projekt än att satsa på ett kontinuerligt naturvårdsarbete. Endast 11 procent av kommunerna har fått 0 poäng.

Toppkommuner inom delområdet

I detta delområde är det möjligt att få 4 poäng, vilket hela 43 procent av kommunerna har fått. Alla kommuner som är rankade bland de 20 bästa har fått 4 poäng utom Bromölla, Täby, Sunne och Götene som inte ger stöd till utomhuspedagogisk verksamhet. Många kommuner driver egen naturskola och arbetar med flera olika former av LONA- eller LOVA-projekt.

Fråga 14 om stöd till utomhuspedagogisk verksamhet

Ger kommunen ekonomiskt stöd till naturskola eller annan utomhuspedagogisk verksamhet? Om ”JA” ange vilken verksamhet som ges stöd.

Nära hälften (46 procent) av kommunerna svarar ”ja” på denna fråga. Många kommuner driver naturskolor och andra ger stöd till exempelvis naturum, undervisningsmaterial, miljöinformatör, anställd naturguide som tar ut skolelever i naturen, skolor med utomhuspedagogisk profil, arbete med skolskogar eller specifika projekt som skolor får ta del av i undervisningen. I en kommun finns möjlighet för alla skolor och förskolor att söka medel för naturpedagogik hos miljöstrategen.

Flera kommuner har kryssat ”ja” och sedan angett svar som kan tolkas som att det egentligen inte rör sig om naturskola eller utomhuspedagogisk verksamhet. Vi har emellertid inte haft möjlighet att vidare undersöka detta. En ”naturskola” är inte en specifik skola utan ett arbetssätt som bygger på idén ”att lära in ute”.⁶ Ofta innebär en natur-

skola att det finns en eller ett par anställda naturskolepedagoger på kommunen som fungerar som en resurs för alla skolor i kommunen genom att ta ut skolklasser i naturen och fortbilda lärare i utomhuspedagogik.

Något fler kommuner (54 procent) svarar att de inte ger stöd till någon utomhuspedagogisk verksamhet. Denna siffra är anmärkningsvärt hög, då utomhuspedagogisk verksamhet kan ge friskare och mindre stressade elever, bidra till att uppnå målsättningar i läroplaner samtidigt som förutsättningarna för att uppnå miljö- och friluftslivsmålen förbättras.

Fråga 15 om andra specifika naturvårdsprojekt

Har kommunen under de senaste två åren arbetat med något specifikt projekt för att förbättra skydd, vård och/eller annan förvaltning av biologiska värden och värden för friluftsliv, exempelvis inom ramen för LONA eller LOVA (lokala natur- och vattenvårdsprojekt)?

Hela 87 procent av kommunerna svarar ”ja” på frågan, vilket får betraktas som ett mycket positivt resultat. Många kommuner arbetar mycket aktivt med LONA- och LOVA-projekt, vissa anger så många som 13 projekt de senaste två åren.

⁶ Enligt Naturskoleföreningen, paraplyorganisation för Sveriges cirka 100 naturskolor. www.naturskola.se

Märta Berg

Exempel på LONA- och LOVA-projekt som anges är inventering och restaurering, skydd av områden, iordningställande och tillgänglighetsskapande åtgärder i reservat, marknadsföring av natur- och friluftsområden, tvättinrättningar för båtar, medborgardialog kring tätortsnära naturvärden, utbildning av kommunal personal, utbildning av markägare, framtagande av olika slags specifika planer

med anknytning till biologiska värden eller friluftsliv, naturguidningar, anläggning av våtmark, utveckling av naturskola, stöd till odlingsprojekt i förskolor, bete i tätorter, fiskvandringvägar, mellankommunala samarbeten, framtagande av gröna hållbarhetsindikatorer, sociotopkartering och cykelguide till tätortsnära natur.

Om tätortsnära skog (fråga 16–20)

Vi frågar i detta delområde om kommunen har en policy för sin tätortsnära skog, om kommunen satt upp målsättningar för skötsel och bevarande av tätortsnära skog som används regelbundet av barn samt om kommunen har något ekonomiskt resultatkrav på driften av sin tätortsnära skog. Fråga 17–20 är hämtade från Naturskyddsföreningens enkät till alla kommuner 2010 om skydd och skötsel av tätortsnära skog. De fyra frågor vi valt ut speglar ambitionsnivån i en kommun vad gäller detta delområde.

Generella kommentarer

Alla kommuner som besvarat enkäten utom tio äger tätortsnära skog (fråga 16). De tio kommuner som inte gör det har alltså inte haft möjlighet att få de totalt 7 poäng som är möjliga att få inom detta delområde.⁷ Dessa kommuner är Burlöv, Essunga, Haparanda, Malmö, Svedala, Vansbro, Vännäs, Älvdalen, Öckerö och Överkalix.

Det totala resultatet i detta delområde visar att många

kommuner har mycket låga ambitioner när det kommer till den kommunägda tätortsnära skogen. 54 procent av kommunerna får 2 poäng eller färre på detta delområde och av dessa får nio procent inga poäng alls. Bara drygt hälften av kommunerna har en policy för sitt arbete med tätortsnära skog, vilket är nedslående med tanke på hur viktig en sådan är eftersom så många olika intressen konkurrerar i just den tätortsnära skogen. Ännu färre kommuner, bara en tredjedel, har målsättningar för skötsel och bevarande av skog som används regelbundet av barn.

Toppkommuner inom delområdet

15 kommuner (åtta procent) har fått högsta möjliga poäng i detta delområde, 7 poäng. Det är Arvika, Botkyrka, Götene, Hagfors, Helsingborg, Huddinge, Järfälla, Lomma, Markaryd, Mora, Skövde, Tierp, Timrå, Uddevalla och Upplands Väsby. 34 kommuner (sju procent) har 6 poäng.

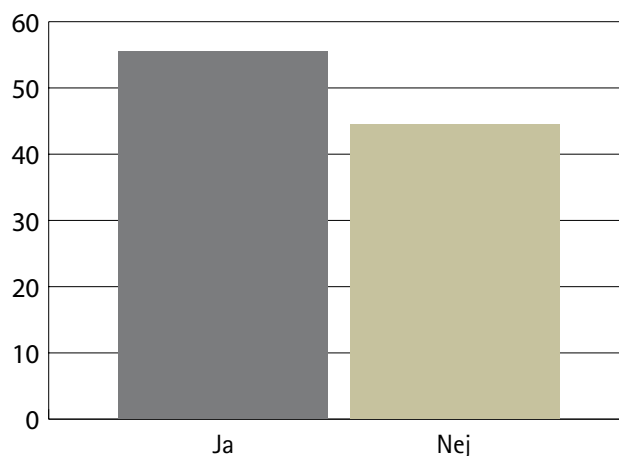
Värt att notera är att kommuner som har låg ranking totalt, såsom Markaryd (plats 149) och Arvika (plats 135) har högsta poäng på detta delområde.

Fråga 17 om politiskt antagen skogspolicy

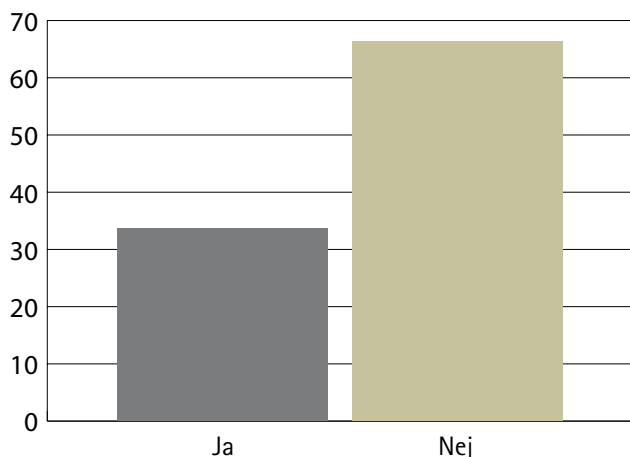
Har kommunen en politiskt antagen skogspolicy eller motsvarande för den kommunägda skogen som innehåller målsättningar om skötsel av tätortsnära skog?

Att så många som 45 procent av kommunerna saknar en policy för sitt tätortsnära skogsinnehav är nedslående. Flera kommuner (både sådana som kryssat ”ja” respektive ”nej”) skriver dessutom att det inte finns någon separat politiskt

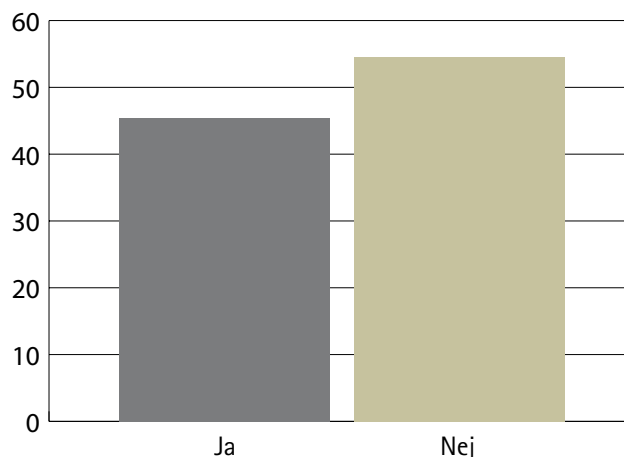
⁷ Resultaten för dessa kommuner måste givetvis tolkas med detta i minne, men ingen av dem skulle ha hamnat bland de 20 främsta även om de ägt tätortsnära skog och fått full poäng. Vi har valt att ta med dessa frågor i den totala rankingen eftersom en så överväldigande majoritet av kommunerna äger tätortsnära skog. Ägande av mark kan också ses som en naturvårdsåtgärd om syftet är att åstadkomma en god livsmiljö för kommunens invånare. Visserligen finns ett fåtal kommuner i Sverige där möjligheten att äga tätortsnära skog inte existerar, men vår definition av tätortsnära skog är mycket bred (exempelvis innefattas även skogsdungar).

antagen skogspolicy utan hänvisar till exempelvis översiktsplan, grönstrukturplan, grönplan, naturvårdsplan, miljöstrategi, röjningsplan och vedhuggningspolicy. Om denna

Fråga 18.

Fråga 19.

typ av dokument fyller funktionen av skogspolicy beror givetvis på utformningen, men många gånger är sådana dokument relativt allmänt hållna. Översiktsplanen till exempel kan aldrig reglera hur skogsbruket bedrivs. Naturskyddsföreningen vill poängtera värdet av att ha en specifik plan eller policy just för skog och särskilt för tätortsnära skog, eftersom där finns så många olika intressen som kräver politisk avvägning.

Flera svar hänvisar till skogsbruksplaner, som kan vara goda instrument om de innehåller tydliga målsättningar för skogens olika värden. Men vanligen fokuserar dessa på just skogsbruk, och utgår därmed inte från andra sätt att använda skogen. Skogsbruksplaner är sällan tillräckliga instrument i tätortsnära skogar där extra hänsyn måste tas till friluftsliv och rekreation.

Några kommuner anger olika skäl att inte ha en skogspolicy, bland annat att en sådan kan vara kontraproduktiv, det är bättre att "sätta ner foten" i mer konkreta planer. Exempel på andra kommentarer är "skogsbrist är inte problemet". Skogsrika kommuner kan självklart ha denna uppfattning, men oavsett stor eller liten areal skog totalt är den tätortsnära skogen av specifik betydelse. En policy behövs, enligt vår uppfattning, för att få en helhetsbild av skydd och skötsel och hur eventuell exploatering kan påverka biologiska värden och friluftsvärden.

Skötseln av tätortsnära skog kan vara bra även utan en politiskt antagen skogspolicy. Naturskyddsföreningen tror emellertid att en politiskt antagen policy skapar en mer långsiktigt hållbar skötsel och att risken minskar att skötseln beror på enskilda anställdas ambitioner.

Fråga 18–19 om målsättningar för skötsel och bevarande av skog för barn

Fråga 18. Har kommunen några målsättningar med skötseln av sin tätortsnära skog som används regelbundet av barn? Observera att målsättningarna ska vara politiskt antagna i en skogspolicy eller motsvarande (gäller även fråga 19).

Fråga 19. Har kommunen som målsättning att bevara tätortsnära skogsområden som regelbundet används av barn?

32 procent av kommunerna har målsättningar för skötsel av skog som används regelbundet av barn. Antalet kommuner som har målsättningar för bevarande av sådana skogar är fler, men fortfarande färre än hälften (45 procent).

Många av de exempel som kommunerna ger är allmänt hållna och säger inget specifikt om skötsel eller bevarande av skog för barn, istället hänvisas till planer och policy som inte uppenbart innehåller denna målsättning (till exempel översiktsplan). Andra kommuner hänvisar till beslutade naturreservat som ligger tätortsnära och används för barn i olika åldrar.

Kommentarerna visar att en del kommuner har kommit en bit när det gäller anpassning av skötseln, exempelvis att skolskogar har en särskild skötsel. Det är emellertid flera kommuner som anger att de har som målsättning att bedriva exempelvis kontinuitetsskogsbruk eller att "kontinuerlig trädbeklädnad eftersträvas" i tätortsnära skog. Detta är givetvis ett stort steg i rätt riktning, men bara för att skogen inte kalavverkas behöver det inte betyda att den har höga värden för rekreation och friluftsliv. Det bästa är, enligt vår uppfattning, att dessa skogar sköts med värden för friluftsliv och rekreation som främsta mål och därmed undantas

från skogsbruk.⁸

En kommun skriver att vi inte utgår från ett ”modernt tänk” och att vi efterfrågar ”pappersbuntar som inte längre används i kommunal planering” när vi frågar efter målsättningar för skötsel av skog som används regelbundet av barn. Målsättningar är givetvis inget självändamål utan ska användas, och genomsyra planeringen. Det vi med denna fråga vill fokusera på är hur viktigt det är att ha en skötsel som tar särskild hänsyn till barnens behov. Det är inte alltid dessa behov sammanfaller med det vuxna friluftslivets behov. En skog för barn är inte detsamma som en skog för vuxna.

Några kommuner anger att det finns ett praktiskt hänsynstagande, exempelvis enligt skötselplaner, men att det inte är politiskt antaget. Andra hänvisar till att man har anpassningar till barn i endast i ett eller ett par specifika områden i kommunen.

Naturskyddsföreningen vill lyfta behovet av specifika målsättningar för skötsel och bevarande av skog för barn. Många kommuner har angivit tydliga målsättningar, exempelvis:

- ”Minst 8 attraktiva utflyktsmål för förskolor och skolor har iordningställt till år 2016.”
- ”Tillgången till parker och natur ska vara högst 250 meters avstånd. Till skogsområden ska närheten finnas med ett avstånd på max: 2 km.”
- ”Kommunen har som mål att bevara samtliga tätortsnära skogar i de fyra tätorter som finns i kommunen.”
- ”I gröstrukturplan har vi mål både om avståndet från boende till park men också mål om avståndet till rekreationsområde som inte ska överstiga 2 kilometer och ska utgöra minst 50 hektar mark. I gröstrukturplanen finns också rekommendationer om barns utemiljö.”
- ”All kommunägd skog ska vara skyddad som reservat senast 2018.”

⁸ Läs mer i Naturskyddsföreningens PM *Säkerställ skogens sociala värden. Underlag och förslag på hantering av skogens sociala värden*, 2013. www.naturskyddsforeningen.se

Och så finns det exempel på mer diffusa målsättningar:

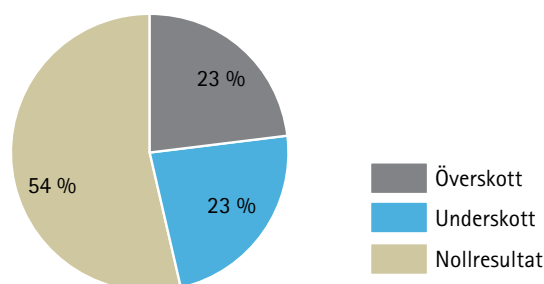
- ”Friluftsområden ska finnas vid varje tätort, i vårt fall är de skog.”
- ”Vi har ambitionen att skogen närmast samhället inte ska slutavverkas.”
- ”Vid skötseln av kommunens naturmark (skog, ängs- och hagmark och liknande) ska huvudvikten läggas vid naturvård, friluftsliv och rekreation.”

Ett fåtal kommuner hänvisar till att den tätortsnära skogen är skyddad genom att den ligger inom detaljplan och då skyddas den som ”park” eller ”friluftsområde”. Detta är emellertid inget långsiktigt skydd. En detaljplan kan ändras så fort bebyggelseutveckling eller annan exploatering blir aktuell, det vill säga det är betydligt enklare jämfört med att ändra eller upphäva ett reservat.

Att ett fåtal kommuner nämner FSC-certifiering (enligt Forest Stewardship Council) är intressant eftersom FSC-reglerna inte nämner barnperspektivet. Över huvud taget har sociala värden såsom rekreation och friluftsliv en underordnad roll i det regelverk som tillämpas av FSC i Sverige.

Fråga 20 om ekonomiskt resultatkrav

Vilket ekonomiskt resultatkrav finns på driften av kommunens tätortsnära skogsinnehav?

Poäng för denna fråga ges till de 77 procent av kommunerna som inte kräver att den tätortsnära skogen ska ge ett ekonomiskt överskott.

Många kommuner kräver att skogen ska ge ekonomisk avkastning, vilket ofta innebär att kommunen bedriver en skötsel som inte i första hand främjar skogens biologiska

värden och värden för friluftsliv. Naturskyddsföreningen anser att eventuella merkostnader för att främja och bevara de värden som finns i den tätortsnära skogen ska ses som en investering. Dessutom räknar många kommuner ofta endast med de direkta intäkterna vid skötseln av sin skog. De bortser då från de samhällsekonomiska fördelarna som en tätortsnära skog kan ha, till exempel bättre hälsa hos kommunens invånare, ökad turism och ökad attraktionskraft för inflyttning till kommunen (vilket kan leda till förstärkt skattekraft). Inte att förglömma det ovärderliga i alla glada barn som får möjlighet att springa runt bland skogens träd och stenar.

Några kommuner skriver att det antingen inte finns nå-

got uttalat resultatkrav överhuvudtaget eller att det svar de angett inte är ett krav men att det eftersträvas.

Några kommuner anger att totalt sett ska hela skogsinnehavet ge ett ekonomiskt överskott, och att det inte finns något uttalat krav på just den tätortsnära skogen. Några anger också att totalt sett kan enskilda tätortsnära områden med biologiska värden och värden för friluftsliv få kosta mer än övrig skog. Ytterligare några kommuner anger att man inte bedriver något konventionellt skogsbruk (bland annat eftersom skogsinnehavet är så litet eller uppdelat på många små områden), vilket innebär att det inte finns något avkastningskrav.

Om ansvar för naturvården (fråga 21–22)

Fråga 21 och 22 handlar om resurser och ansvar för naturvården, både på tjänstemannanivå och politisk nivå. I fråga 21 har vi bett kommunerna att ange omfattning på den tjänst/de tjänster på kommunen som ansvarar för naturvård inklusive friluftsliv. I fråga 22 frågar vi efter politisk majoritet i kommunen.

Generella kommentarer

Grundläggande i naturvårdsarbetet i en kommun är att det finns åtminstone en person som har tydligt avsatt tid

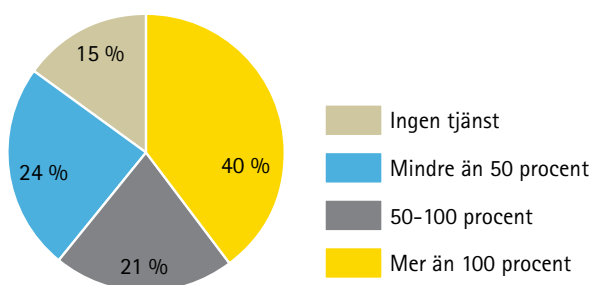
att arbeta med naturvård. Naturskyddsföreningen anser att det är viktigt att se arbete med friluftsliv, rekreation och hälsa som en naturlig del i naturvårdsarbetet. 15 procent av kommunerna anger att de inte har någon sådan tjänst alls.

Toppkommuner inom delområdet

40 procent av kommunerna har full pott, 2 poäng, eftersom de har angett att omfattningen av tjänst ansvarig för naturvård är minst 50 procent. Frågan om politisk majoritet i kommunen ger inga poäng.

Fråga 21 om omfattning på tjänster med ansvar för naturvård

Ange omfattning på den tjänst/de tjänster på kommunen som ansvarar för naturvård inklusive friluftsliv. (Kommunekolog, kommunbiolog, friluftsstrateg, friluftssamordnare eller motsvarande.)

De 61 procent av kommunerna som har angett att omfattningen av tjänst ansvarig för naturvård är minst 50 procent har fått 2 poäng. I kommentarsfältet specificerar många kommuner svaret och anger vilka olika former av tjänster de har inom kommunen.

Fråga 22 om politisk majoritet i kommunen

Vilket parti eller vilka partier har politisk majoritet i kommunen?

Frågan ger inga poäng och vi har inte funnit någon korrelation mellan vilka partier som styr i kommunen och antalet poäng kommunen får i enkäten.

Övriga kommentarer

Kommunerna har fått möjlighet att kommentera enkäten och ange om det är något de vill tillägga om naturvårdsarbetet som inte framkommer i enkäten. Flera kommuner beskriver ytterligare arbete som kommunen gör, vilket är mycket intressant att läsa. För en utförligare beskrivning och analys av "övriga kommentarer", se avsnittet Diskussion. Tyvärr har vi inte möjlighet att återge alla intressanta exempel i denna rapport, men ta gärna del av fler på www.naturskyddsforeningen.se där hela materialet redovisas.

Diskussion

Förutsättningarna för arbete med naturvård varierar mellan landets kommuner. Resurserna skiftar, bland annat på grund av folkmängd och geografiska förhållanden. En kommun med stor areal och litet invånarantal – och därmed lägre budget – har andra förutsättningar än exempelvis kommuner i storstadsområden där förhållandena ofta är de omvända. Mycket handlar dock om ambitionsnivå, politisk vilja och prioriteringar. Landets kommuner har en hög grad av självstyre när det gäller såväl den egna ekonomin (egen beskattningsrätt) som vilka verksamheter man satsar på. En förhoppning är att rapporten ska öppna ögonen för behovet av ökade resurser till kommunens naturvårdsarbete, oavsett dess storlek och folkmängd.

En stor del av Sveriges kommuner, hela 72 procent, har svarat på enkäten, vilket i sig är glädjande och tyder på att många ser naturvårdsfrågorna som viktiga – åtminstone på papperet. Resultaten från enkäten möjliggör en rad generella slutsatser vad gäller läget för naturvärden i landet, utöver rankningen av enskilda kommuner, som bör ses i ljuset av ovanstående.

Om enkätresultaten

– oroande men flera ljusglimtar

Ett flertal resultat pekar i positiv riktning. Många kommuner har satt upp målsättningar, kartlagt vilka värden som finns i naturen och kan utifrån detta främja både biologiska värden och värden för friluftslivet. De flesta har också ställningstaganden kring hur mycket natur som behöver skyddas, särskilt vad gäller biologiska värden. Huddinge kommun, med 43 poäng av maximalt 45, kan ses som ett föredöme. Många andra kommuner arbetar också aktivt med naturvårdsfrågor istället för att vänta på en ambitiösare statlig naturvårdspolitik och lagstiftning som skulle göra det ännu lättare att göra rätt.

Men tyvärr finns det mot bakgrund av enkätens resultat anledning att vara oroad. Sju av tio kommuner (69 procent) når inte ens upp till hälften av antalet möjliga poäng i enkäten. Detta tyder på att många av Sveriges kommuner inte arbetar särskilt mycket med naturvård.

Exempelvis saknar 39 procent av kommunerna helt po-

äng på delområdet inventering och kartläggning (frågorna 1-3). En högst motiverad fråga är vilka kriterier dessa kommuner baserar sina naturvårdsåtgärder och naturvårdsbeslut på. Utan kunskap om vilka värden som finns i naturen finns inte tillräckligt underlag för att fatta bra beslut om skydd och skötsel av naturen.

De flesta kommuner har tyvärr en mycket begränsad kunskap om naturvärden för barn och pedagogisk verksamhet (fråga 3). Exempelvis anger endast nio procent av kommunerna att de har kartlagt vilka områden som är särskilt viktiga för barn inom minst halva kommunen. Detta handlar bland annat om områden som är lämpliga för aktiviteter för skola och föreningsliv. Endast 40 procent av kommunerna har tagit ställning till behovet av mark med naturvärden för skolornas verksamhet (fråga 4K). Samma tendens finns gällande skolskogar. Vi har i enkäten varit tydliga med att vi tillämpar en bred definition av begreppet ”skolskog”. Ändå har bara en av fyra kommuner fått full poäng på denna fråga. Kravet för detta är att minst hälften av skolorna i kommunen ska ha tillgång till skolskog. Detta måste ses som ett nedslående resultat (fråga 6).

Vi har i utformningen av enkäten lagt vikt vid förekomsten av policy och andra typer av politiskt antagna dokument och ställt relativt detaljerade frågor om detta. Ett par kommentarer från kommuner antyder att vissa ser värdet av sådana dokument som tämligen begränsat. Vi delar givetvis uppfattningen att naturvård på lokal nivå i stor utsträckning handlar om konkreta åtgärder och inte enbart planering. Politiskt antagna dokument innebär dock en viktig kommunalpolitisk förankring, och vägledning till förvaltningarna. Detta kan vara av stor betydelse för det praktiska resultatet ute i naturen. Av svaren framgår att 26 procent av kommunerna saknar både mål, policy och handlingsprogram för såväl biologiska värden som värden för friluftslivet (frågorna 4A-4F). Dessa kommuner har generellt låga poäng och hamnar långt ner i vår rankning. Däremot har de kommuner som antagit denna typ av dokument också bättre resultat i enkätens övriga delar och placerar sig högt i den totala rankningen. Detta stärker oss i uppfattningen att policy och planer med tydliga mål är en

viktig förutsättning för ett mer effektivt naturvårdsarbete.

Resultatet som handlar om skyddad natur är tämligen nedslående. Frågorna handlar dels om hur stor del av kommunens totala yta som är skyddad och dels om hur kommunen har hanterat den möjlighet till undantag från strandskyddet som numera ges genom begreppet landsbygdsutveckling i strandnära områden (LIS) i miljöbalken. Påfallande många kommuner (18 procent) kan inte svara på frågan om hur stor areal som är skyddad. 16 kommuner (åtta procent) kan inte ens svara på hur mycket som skyddats genom kommunens egna beslut (frågorna 7 och 8).

Några kommuner skiljer sig från mängden genom en hög ambitionsnivå för skydd av naturen. Nio kommuner har själva beslutat om skydd för minst 11 procent av arealen. De allra flesta kommuner, åtta av tio, har emellertid bara fattat sådana beslut för högst två procent av arealen (fråga 8).

Något färre än hälften av kommunerna har föreslagit eller beslutat om LIS-områden, vilka dessvärre innebär en försvagning av strandskyddet i dessa kommuner. Många kommuner saknar laglig möjlighet att införa LIS-områden, då denna typ av undantag från strandskyddet inte gäller i hela landet. Vi har inte haft möjlighet att fördjupa oss i detta resultat, genom att undersöka hur stor del av de kommuner med möjlighet till detta undantag som faktiskt nyttjat det, men siffran är sannolikt väsentligt högre än de 47 procent i vår enkät som använt sig av LIS (fråga 9).

Kommunikationen med kommunens invånare och olika aktörer som företag, ideella organisationer och markägare är överlag i behov av utveckling i många kommuner. En god kommunikation är en nyckelfaktor för att utveckla naturvårdsarbetet och möjliggöra dialog. Civilsamhällets roll i samhällsbygget framhålls ofta i högtidliga sammanhang. Här är ett utmärkt exempel på när det bör skapas verklighet bakom orden.

Många kommuner har en relativt väl utvecklad informationsverksamhet om biologiska värden och värden för friluftslivet. I många fall används digital teknik såsom olika slags appar med bland annat kartor och guider samt närvaro i sociala medier. Det finns också exempel på särskilt

anställda naturguider, naturvårdsombud och liknande (frågorna 10 och 11).

Det är sämre ställt i flertalet kommuner med dialog och forum för regelbundna samråd. Många för ingen dialog alls eller gör det endast i begränsad omfattning. Mer än hälften har ingen dialog alls med markägare och drygt 40 procent saknar dialog med ideella organisationer. Dialog med dem som har ansvaret för jord- och skogsbruk, det vill säga markägarna, är en viktig förutsättning för en hållbar mark- och vattenanvändning i kommunen. De ideella organisationerna har ofta unik och värdefull kunskap som kan vara till stor nytta i naturvårdsarbetet (frågorna 12 och 13).

Frågorna om specifika insatser ger i stort ett glädjande resultat. Vi har valt att fråga om ekonomiskt stöd till utomhuspedagogisk verksamhet samt satsningar på LONA- eller LOVA-projekt.⁹ Hela 90 kommuner (43 procent) svarar ”ja” på båda dessa frågor och har därmed maxpoäng inom delområdet (frågorna 14 och 15). Att många kommuner får höga poäng på just detta delområde kan tolkas som att kommuner har lättare att satsa på specifika engångsinsatser eller kortare projekt än att satsa på ett kontinuerligt naturvårdsarbete. Att ändå 54 procent av kommunerna svarar att de inte ger stöd till någon utomhuspedagogisk verksamhet är anmärkningsvärt, med tanke på hur värdefull sådan verksamhet kan vara för att bidra till att uppnå läroplanen och samtidigt skapa intresse för natur- och miljövårdsfrågor.

En viktig del av enkäten handlar om kommunernas policy och målsättningar för den kommunägda tätortsnära skogen. Tyvärr visar svaren generellt på mycket låga ambitioner på detta område. Bara drygt hälften av kommunerna har en policy för sitt arbete med tätortsnära skog, vilket är nedslående med tanke på hur viktig en sådan är eftersom så många olika intressen konkurrerar i just den tätortsnära skogen. Ännu färre kommuner, bara en tredjedel, har målsättningar för skötsel och bevarande av skog som används regelbundet av barn. Samtidigt tar kommunerna i sina svar

⁹ Lokala naturvårds- och vattenvårdsprojekt som kan få statsbidrag (högst 50 procent), i syfte att stimulera kommunernas och ideella föreningars långsiktiga naturvårdsgemenskap.

också upp flera goda exempel på arbete med tätortsnära skog, exempelvis målsättningar om att iordningsställa attraktiva utflyktsmål för förskolor och skolor, att införa en maxgräns för avståndet till parker eller skogsområden och att bevara samtliga tätortsnära skogar inom kommunen.

Övriga kommentarer från kommunerna

Enkätsvaren har åtföljts av ett stort antal kommentarer som utgör mycket intressant läsning, med många kreativa exempel på lokalt naturvårdsarbete. Tyvärr har vi bara kunnat återge ett litet urval av dessa i rapporten. Samtliga finns dock att ta del av på webben (naturskyddsforeningen.se).

En viss uppgivenhet kan anas i flera kommentarer. Några kommuner skriver att det saknas resurser och att man måste kämpa med kostnaderna. För lite resurser kopplas till både vikande befolkningsunderlag och det omvända: hårt exploateringsstryck. En kommentar är särskilt tydlig:

”Det sker mycket kalhyggen och skövling på privat mark där man känner sig fullkomligt maktlös! Bara som ett spontant nödrop, hur ska vi göra??”

När den som är ansvarig för naturvården känner sig fullkomligt maktlös mot exploatering i kommunen är det något grundläggande som är fel. Naturskyddsforeningen har ståndpunkten att politiken och myndigheter ska skapa bra förutsättningar för kommunerna att arbeta med naturvård i hela kommunen. Kommunerna måste ges verktyg att hantera och bevara åtminstone den särskilt värdefulla naturen i kommunen. Det ska inte vara möjligt att exploatera särskilt värdefull natur, åtminstone inte utan samråd med myndigheter och allmänhet.

Även positiva kommentarer finns från kommuner där naturen har en stark ställning i kommunen och där engagerade politiker uppger uttrycka hur viktig naturvården är.

Också Naturskyddsforeningen får flera positiva kommentarer i form av exempelvis ”Tack för att ni finns!”, ”Tack för att ni engagerar er!”, ”Ni har gjort oerhört mycket för naturen både lokalt i kommunen och i landet! Tack!”, ”Tack för att ni jobbar så effektivt för naturen i Sverige! Ni behövs!”.

Hur skapar vi ett bra naturvårdsarbete?

Varför är det då så svårt att skapa ett starkt och effektivt naturvårdsarbete i många kommuner? De allra flesta människor, inklusive politiker och tjänstemän, vill säkerligen ha en natur med möjlighet att promenera, motionera, rasta hunden och höra vindens sus i träden; en natur där barnen får möjlighet att leka och lära känna vilda växter och djur. Men många intressen konkurrerar om naturmarken. Det handlar om exploatering i form av trafikleder, nya köpcenter, skogs- och jordbruk med mera. Värdefull natur exploateras och fragmenteras. Människors möjligheter att vistas i naturen försvåras samtidigt som den biologiska mångfalden i många fall minskar.

Tänkbara orsaker till brister kan vara att det idag saknas kunskaper eller resurser för att skapa goda förutsättningar för en god naturvård. En annan bidragande faktor kan vara otillräcklig lagstiftning, brist på riktlinjer för kommunerna och inte minst att många kommuner saknar en tradition att arbeta med dessa frågor.

När det gäller kunskaper och resurser handlar det som tidigare nämnts ytterst om politisk vilja och prioritering för att ge stöd till naturvårdsarbetet i kommunerna, på både kommunal och nationell nivå. Med en förändrad och förstärkt naturvårdspolitik skulle fler kommuner kunna göra mer. Riksdag och regering, inklusive statliga myndigheter, har ett stort ansvar att skapa bra förutsättningar för kommunernas arbete. Till detta hör ändamålsenliga regelverk (se nedan), nationella och regionala miljömål, vägledning och goda exempel från centrala myndigheter. Länsstyrelserna har en särskilt viktig roll att ”hålla ihop” arbetet i länet, och att skapa kontinuerliga tillfällen för utbyte mellan kommunerna, och mellan staten och kommunerna. Grundinställningen bör vara att kommunerna kan ”hjälpa staten” att uppnå riksdagens miljömål. Detta sagt med all respekt för vårt kommunala självstyre.

I fråga om resurser är det viktigt att påminna om att kommunerna har sin egen rätt att beskatta kommuninvånarna, och att varje kommun gör sina egna prioriteringar inom ramen för tillgängliga medel. Står kommuninvånarnas tillgång till kvalitativ bostadsnära natur högt på

dagordningen bör kommunen givetvis se till att det finns medel till att arbeta med detta. Att olika kommuner har olika skattekraft är förmodligen en – av flera – orsaker till den ojämnheter vi ser generellt i enkätsvaren. Hur starkt detta samband är har vi dock inte haft möjlighet att studera närmare. Vad som kan konstateras är att i princip *alla* Sveriges kommuner har drivit LONA- eller LOVA-projekt, det vill säga även sådana med lägre skattekraft. Vikten av att över tid skapa tradition och kompetens kan inte nog överskattas. Liksom att det har tagit tid att bygga upp den statliga naturvården kommer det ta tid att bygga upp den kommunala.

Lagstiftningen på området har generellt stora brister, och handlar ofta i allmänna ordalag om att värna biologiska och sociala värden. Några exempel: I miljöbalken stadgas att värdefulla natur- och kulturområden och områden av betydelse för friluftslivet så långt som möjligt ska skyddas. Enligt plan- och bygglagen ska natur- och kulturvärden beaktas vid all planläggning. Planeringen ska främja en god livsmiljö, goda miljöförhållanden i övrigt samt en långsiktigt god hushållning med naturgivna resurser. Skogsvårdslagen ger på papperet ett visst skydd för skogens natur- och kulturmiljövärden inklusive dess estetiska och sociala värde, men har i praktiken visat sig vara helt otillräcklig för att värna dessa värden. Detta bottnar i såväl reglernas utformning som tillämpningen av lagen.

Lagstiftningen är genomgående ofta formulerad som målsättningar, och bestämmelserna behöver skärpas. En ytterligare brist i skyddet av natur är att lagarna har otillräckliga sanktionsmöjligheter och att de som finns används alltför sällan. Det ligger i sakens natur att regelverket ofta är utformat som en *möjlighet*, men inte som ett *måste*. Kommunerna *kan* bilda reservat, och till exempel skydda tätortsnära natur. Om de *vill*.

Tydliga naturvårdsmål, som också följs upp, måste finnas på både nationell, regional och lokal nivå. Riksdagens nationella miljö kvalitetsmål, och regeringens preciseringar av dessa¹⁰, är en mycket bra grund för kommunernas ar-

bete. Målstyrning är ett viktigt verktyg även inom detta område. Utan mål kommer naturens olika värden även i framtiden i alltför hög grad att vara beroende av intresse och förmåga hos enskilda personer. Det gäller såväl eldsjälar inom ideell naturvård som tjänstemän på kommunerna som brinner för frågan. Dessa kommer naturligtvis alltid utgöra en viktig faktor, men struktur, målformulering och planering är nödvändig för ett effektivt naturvårdsarbete. För att kunna sätta upp relevanta och uppföljningsbara mål krävs kunskaper.

Viktigt är också att det utvecklas en helhetssyn på naturvårdsarbetet, där arbetet med friluftsliv och rekreation samordnas med skydd, vård och förvaltning av natur. Så är inte fallet i många kommuner, där ansvariga för dessa områden, om man ens har någon ansvarig, ofta arbetar på olika förvaltningar utan närmare kontakt med varandra. Helhetssynen innefattar även behovet av att se längre än till kommungränsen och samverka med grannkommuner för att kunna skapa en hållbar landskapsplanering. Enkätresultatet är mycket nedslående på denna punkt, endast 46 procent av kommunerna samverkar över kommungränserna.

Naturskyddsföreningen vill att naturen ska ses som en tillgång för kommunen och dess invånare, på alla plan. Naturvården berör både biologisk mångfald, människors välbefinnande, hälsa, boende/livsmiljö, turism och därtill hörande lokal och regional utveckling. En rik och tillgänglig natur är grundförutsättningen för ovärderliga natur- och friluftsupplevelser.

¹⁰ Se regeringens departementskrivelse Ds 2012:23

Naturskyddsföreningen anser

Naturskyddsföreningen har arbetat för att rädda hotade skyddsvärda naturområden ända sedan föreningen grundades 1909. Idag arbetar Naturskyddsföreningen på både lokal, regional och nationell nivå för att uppmärksamma naturens många olika värden och för att fler naturområden ska skyddas långsiktigt, liksom för att upprätthålla förmågan hos ekosystemen att leverera ekosystemtjänster.

Naturskyddsföreningen anser att det är dags att se det samhällsekonomiska värdet av att bevara värdefull natur. Det gäller naturens ekosystemtjänster, inklusive biologisk mångfald och värden för friluftslivet. Möjlighet att vistas i naturen ger bättre folkhälsa till gagn för medborgarna. Ett aktivt naturvårdsarbete kan även ge direkta ekonomiska resultat genom exempelvis gynnad turismnäring och ökad attraktionskraft för inflyttning till kommunen.

Naturskyddsföreningens vision är att du som söker dig till naturen ska kunna uppleva en levande, inspirerande och harmonisk miljö. Vi vill att det ska finnas natur på tillräckligt nära håll – oavsett var du bor. För att detta ska bli möjligt anser Naturskyddsföreningen att följande bör genomföras.

- Varje kommun bör ha ett fullgott kommuntäckande kunskapsunderlag i form av inventeringar och liknande, som underlag för såväl fysisk planering som naturvårdsåtgärder. Utan ett sådant underlag riskerar kommunen att inte kunna fullgöra sin uppgift inom ramen för fysisk planering på ett fullgott sätt.
- Varje kommun bör ha ett naturvårdsprogram eller motsvarande, som redovisar värdefull natur i kommunen och som inkluderar viljeinriktning och policy rörande denna. Detta program bör återspeglas i översiktsplanen.
- Varje kommun bör använda sig av möjligheten att bilda naturreservat i betydligt större utsträckning än vad som skett hittills. Många kommuner gör fina insatser inom detta område, men bilden är alldeles för ojämn. Möjligheten till statsbidrag för reservatsbildning bör finnas kvar, och utnyttjas bättre av kommunerna.
- Varje kommun bör i översiktsplanen avgränsa och beskriva tätortsnära skog, samt redovisa hur dessa skogar bör skötas och förvaltas, utifrån primärt biologiska värden och värden för friluftsliv. Kommunen bör använda de verktyg som står till buds – reservat, biotopskydd och naturvårdsavtal – för att trygga dessa skogars värden, för kommuninvånarna och för biologisk mångfald.
- Varje kommun bör kontinuerligt arbeta med kommunikation med kommuninvånarna om naturvårdsarbetet. Kommunen bör se alla berörda aktörer som en resurs och alltid ge kommuninvånarna och olika lokala aktörer möjlighet att göra sin röst hörd. Det handlar om envägskommunikation via exempelvis webb, broschyrer och skyltning och tvåvägskommunikation i form av dialog med exempelvis ideella organisationer, markägare och lokala företag.
- Varje kommun bör ge stöd till naturskola eller annan form av utomhuspedagogisk verksamhet som fungerar som en resurs för alla skolor i kommunen. Sådan verksamhet kan inte bara ge friskare och mindre stressade barn och ungdomar med ett ökat intresse för miljö- och naturvårdsfrågor utan också bidra till att uppnå målsättningar i läroplaner samtidigt som förutsättningarna för att uppnå miljö- och friluftslivsmålen förbättras.
- Sveriges kommuner och landsting (SKL) bör ta en tydlig sammanhållande roll i syfte att stödja, stimulera och underlätta kommunernas arbete med naturvård. Exempel på insatser kan vara att ordna fortbildning, seminarier för erfarenhetsutbyte och att sammanställa goda exempel från kommunerna.

Märta Berg

Kommunerna själva bör i högre grad än hittills efterfråga sådana insatser från sin egen centrala medlemsorganisation. SKL:s roll bör ses som komplementär till de nationella myndigheterna och länsstyrelsernas myndighetsroll (se ovan under Diskussion).

- Staten bör skärpa lagstiftningen inom en rad områden. Detta gäller särskilt reglerna för skogsbruket, som bör lyftas in i miljöbalken. Här har föreningen redan lagt ett sammanhållet, väl utvecklat förslag.¹¹ Plan- och bygglagen bör kompletteras med krav om att i översiktsplanen redovisa den tätortsnära naturen i zonen inom och närmast tätorter (större

än förslagsvis 1500 invånare), inklusive att uttrycka viljeinriktning om hur de allmänna naturvårdsintressena i denna bör tillgodoses. Denna förändring har gott stöd i vad som redan gäller enligt miljöbalkens hushållningsbestämmelser (kap. 3).

- Statsbidrag till lokala naturvårds- och vattenvårdsprojekt, typ LONA och LOVA, bör finnas kvar. Sådana statsbidrag är omistliga när det gäller att skapa stimulans och incitament för kommunerna och lokala aktörer i civilsamhället att arbeta med konkret naturvård. Precis som hittills bör föreningslivet bjudas in att komma med projektidéer, liksom att delta i genomförande. Statsbidrag till att bilda reservat bör finnas kvar som en del i LONA, eller som separat statsbidragsmöjlighet.

¹¹ Se Naturskyddsföreningens rapport *Ny vår för skogen – Naturskyddsföreningens förslag till ny skogspolitik och rättsliga förstärkningar*, 2014. www.naturskyddsforeningen.se

Bilaga 1: Enkätfrågorna

Om inventering och kartläggning

1 Biologiska värden

Ange hur stor del av kommunens totala areal som har inventerats med avseende på biologiska värden (i fält och/eller genom exempelvis GIS-undersökningar mm). Detta gäller oavsett vilken myndighet som står bakom inventeringen.

- Mindre än 25 procent
 25-50 procent
 Mer än 50 procent
 Vet ej

Ev kommentar

2 Värden för friluftsliv

Ange hur stor del av kommunens totala areal som har kartlagts med avseende på värden för friluftsliv (exempelvis genom besöksmätningar, enkäter och intervjuer). Detta gäller oavsett vilken myndighet som står bakom kartläggningen.

- Mindre än 25 procent
 25-50 procent
 Mer än 50 procent
 Vet ej

Ev kommentar

3 Värden för barn

Ange hur stor del av kommunens totala areal som har kartlagts med avseende på hur den används av barn, exempelvis kopplat till verksamhet för skola och föreningsliv. Kartläggning innebär exempelvis besöksmätningar, enkäter och intervjuer kopplat till exempelvis vilka områden som används och hur de används. Detta gäller oavsett vilken myndighet som står bakom kartläggningen.

- Mindre än 25 procent
 25-50 procent
 Mer än 50 procent
 Vet ej

Ev kommentar

Om planeringsunderlag

4 Politiskt antagna dokument

Har kommunen politiskt antagna dokument (översiktsplan, naturvårdsprogram, grönstrukturplan, friluftslivplan eller motsvarande) som uppdaterats de senaste fyra åren och som innehåller följande:

A. Mål för naturvård kopplat till biologiska värden.

- Ja Nej Vet ej

B. Mål för naturvård kopplat till värden för friluftsliv.

- Ja Nej Vet ej

C. Policy och/eller strategi för naturvård kopplat till biologiska värden.

- Ja Nej Vet ej

D. Policy och/eller strategi för naturvård kopplat till värden för friluftsliv.

- Ja Nej Vet ej

E. Handlings- eller åtgärdsprogram för naturvård kopplat till biologiska värden.

- Ja Nej Vet ej

F. Handlings- eller åtgärdsprogram för naturvård kopplat till värden för friluftsliv.

- Ja Nej Vet ej

G. Ställningstaganden om behovet av formellt skydd av specifika områden för att säkerställa biologiska värden.

- Ja Nej Vet ej

H. Ställningstaganden om behovet av formellt skydd av specifika områden för att säkerställa värden för friluftsliv.

- Ja Nej Vet ej

I. Beskrivning av kommunens arbete med naturvård kopplat till relevanta nationella miljö kvalitetsmål.

- Ja Nej Vet ej

J. Beskrivning av kommunens arbete med naturvård kopplat till relevanta nationella friluftsmål.

- Ja Nej Vet ej

K. Ställningstaganden om behovet av mark med biologiska värden och/eller värden för friluftsliv för pedagogisk verksamhet för skolor.

- Ja Nej Vet ej

Ev kommentar

5 Miljökonsekvensbeskrivningar (MKB)

När kommunen har tagit fram miljökonsekvensbeskrivning (MKB) i samband med detaljplan, i hur många procent av fallen utreds då konsekvenserna för biologiska värden och värden för friluftsliv?

- Mindre än 25 procent
 25-50 procent
 Mer än 50 procent
 Vet ej

Ev kommentar

6 Tillgång till "skolskog"

Ange hur stor del av skolorna i kommunen som har säkerställt så kallad "skolskog". "Säkerställd skolskog" innebär ett större eller mindre naturområde som disponeras av skolan för lektioner och utevistelser och som är utpekad i översiktsplan, detaljplan eller genom avtal med markägare. Området kan ligga nära skolan eller längre bort och behöver inte kallas just "skolskog".

- Noll procent
 1-25 procent
 26-50 procent
 Mer än 50 procent
 Vet ej

Ev kommentar

Om skyddade områden

7 Formellt områdesskydd (totalt i kommunen)

Ange hur stor del av kommunens totala areal som är skyddad på något av följande sätt: nationalpark, naturreservat, kulturresevat, biotop-skyddsområde, naturminne, Natura 2000 eller genom naturvårdsavtal.

- Mindre än 2 procent
- 2-5 procent
- 6-10 procent
- 11-15 procent
- Mer än 15 procent
- Vet ej

Ev kommentar

8 Kommunalt beslutat områdesskydd

Ange hur stor del av kommunens totala areal som är skyddad genom beslut som kommunen själv fattat (jämför skyddsformer nämnda i fråga 7).

- Mindre än 2 procent
- 2-5 procent
- 6-10 procent
- 11-15 procent
- Mer än 15 procent
- Vet ej

Ev kommentar

Om strandskydd

9 LIS-områden

Har kommunen påverkat strandskyddet genom att föreslå eller ta beslut om landsbygdsutveckling i strandnära områden (LIS-områden) i översiktsplanen? Frågan avser område som omfattas av strandskydd enligt miljöbalken 7 kap 13-18 §§. I ett område som pekats ut i översiktsplanen som LIS-område ökar möjligheterna att kunna ge dispens eller upphäva strandskydd.

- Ja
- Nej
- Vet ej

Ev kommentar

Om information till kommunens invånare

10 Informerar kommunen om biologiska värden och värden för friluftsliv i kommunen?

- Ja
- Nej

Vid NEJ-svar på fråga 10 kommer du att omdirigeras till fråga 12.

11 Kommunens information

Ange på vilket/vilka sätt kommunen informerar om biologiska värden och värden för friluftsliv i kommunen. (Frågan är ej obligatorisk.)

- A. Digital information (webb, appar etc)
- B. Broschyrer
- C. Skyltning
- D. Skriftliga guider

- E. Guidning
- F. Karta
- G. Annat sätt (ange nedan)

Om "annat sätt" (alternativ G), ange på vilket sätt:

Ev kommentar

Om dialog med andra aktörer

12 Vilka deltar i dialog?

Vilken/vilka av följande aktörer för kommunen dialog med kring skydd, vård och/eller annan förvaltning vad gäller biologiska värden och/eller värden för friluftsliv? Dialog innebär att kommunen minst två gånger per år tar initiativ till formaliserade möten i form av exempelvis naturvårdsråd, friluftsråd, vattenråd eller andra formella möten. (Frågan är ej obligatorisk.)

- A. Ideella organisationer
- B. Markägare
- C. Grannkommuner
- D. Företag verksamma inom naturturism
- G. Annan aktör (utveckla nedan)

Om "Annan aktör" (alternativ G), ange vilken/vilka:

Ev kommentar

13 Metoder för dialog

Ange på vilket/vilka sätt kommunen tar initiativ till dialog med olika aktörer i kommunen (enligt fråga 12). (Frågan är ej obligatorisk.)

- A. Formella möten i varje planprocess
- B. Regelbundna naturvårdsråd eller motsvarande (minst två gånger/år)
- C. Regelbundna friluftsråd eller motsvarande (minst två gånger/år)
- D. Regelbundna vattenråd eller motsvarande (minst två gånger/år)
- E. Annan form av regelbunden dialog (utveckla nedan)

Om "Annan form" (alternativ E), ange vilken:

Ev kommentar

Om specifika satsningar

14 Stöd till naturskola

Ger kommunen ekonomiskt stöd till naturskola eller annan utomhuspedagogisk verksamhet?

- Ja (ange nedan)
- Nej

Om "JA" i fråga 14, ange vilken verksamhet som ges stöd:

15 Naturvårdsprojekt (t ex LONA eller LOVA)

Har kommunen under de senaste två åren arbetat med något specifikt projekt för att förbättra skydd, vård och/eller annan förvaltning av biologiska värden och värden för friluftsliv, exempelvis inom ramen för LONA eller LOVA (lokala natur- och vattenvårdsprojekt)?

- Ja (utveckla gärna nedan)
- Nej

Utveckla gärna ditt svar:

Om kommunägd tätortsnära skog

Fråga 16-20 om kommunägd tätortsnära skog ställdes i en enkät till alla kommuner 2010. Vi kommer att jämföra resultaten 2010 och 2014 vad gäller dessa frågor.

16 Äger kommunen tätortsnära skog?

Med "tätortsnära skog" menas trädbevuxen mark med ett naturligt fältskikt som (oavsett storlek) helt eller till större delen ligger inom eller högst två kilometer utanför en tätort (räknat från tätortsgränsen). Det kan handla om ett större skogsområde eller en mindre skogsdunge. Med tätort avses enligt SCB hussamlingar med minst 200 invånare, såvida avståndet mellan husen inte överstiger 200 meter.

- Ja
 Nej

Vid NEJ-svar på fråga 16 kommer du att omdirigeras till fråga 21.

17 Har kommunen en politiskt antagen skogs-policy eller motsvarande för den kommunägda skogen som innehåller målsättningar om skötsel av tätortsnära skog?

- Ja
 Nej

Ev kommentar

18 Har kommunen några målsättningar med skötseln av sin tätortsnära skog som används regelbundet av barn?

Observera att målsättningarna ska vara politiskt antagna i en skogs-policy eller motsvarande.

- Ja (ge exempel nedan)
 Nej

Om "JA", ange exempel:

19 Har kommunen som målsättning att bevara tätortsnära skogsområden som regelbundet används av barn?

Observera att målsättningen ska vara politiskt antagen i en skogs-policy eller motsvarande.

- Ja (ge exempel nedan)
 Nej

Om "JA", ange exempel:

20 Vilket ekonomiskt resultatkrav finns på driften av kommunens tätortsnära skogsinnehav?

Den får ge...

- Överskott
 Underskott
 Nollresultat

Ev kommentar

Om ansvar för kommunal naturvård

21 Omfattning av tjänst(er)

Ange omfattning på den tjänst/de tjänster på kommunen som ansvarar för naturvård inklusive friluftsliv. (Kommunekolog, kommunbiolog, friluftsstrateg, friluftssamordnare eller motsvarande.)

- Mer än 100 procent
 50-100 procent
 Mindre än 50 procent
 Ingen tjänst

Ev kommentar

22 Vilket parti eller vilka partier har politisk majoritet i kommunen?

- Centerpartiet
 Folkpartiet
 Kristdemokraterna
 Miljöpartiet
 Moderaterna
 Socialdemokraterna
 Sverigedemokraterna
 Vänsterpartiet

Annat (ange nedan)

Om "Annat", ange vilket parti/vilka partier:

Övriga kommentarer

Är det något som du vill tillägga om kommunens naturvårdsarbete som inte framkommer i denna enkät? Här finns plats för generella synpunkter som inte täcks in av eventuella kommentarer i anslutning till enskilda enkätfrågor.

Bilaga 2: Sveriges bästa naturvårdskommuner 2014

Rankning	Kommun	Län	Poäng	Inventering/ kartläggning	Planering/ policy	Skyddade områden	Kommuni- kation	Specifika insatser	Tätortsnära skog	Ansvar/ tjänst
1	Huddinge	Stockholms län	43	Fråga 1-3 (max 6 p)	Fråga 4-6 (max 10 p)	Fråga 7-9 (max 7,5 p)	Fråga 10-13 (max 8,5 p)	Fråga 14-15 (max 4 p)	Fråga 16-20 (max 7 p)	Fråga 21-22 (max 2 p)
2	Heisingborg	Skåne län	39,5	5	10	4,5	7	4	7	2
	Lomma	Skåne län	39,5	6	10	2,5	8	4	7	2
4	Bromölla	Skåne län	34	6	10	3,5	6,5	2	4	2
	Täby	Stockholms län	34	6	7	2,5	8,5	2	6	2
6	Karlstad	Värmlands län	33	6	9	0	7	4	5	2
	Mora	Dalarnas län	33	6	10	1	3	4	7	2
	Partille	Västra Götalands län	33	6	7,5	7,5	5	4	1	2
9	Motala	Östergötlands län	32,5	6	8	0	6,5	4	6	2
10	Nacka	Stockholms län	32	3	5	7,5	6,5	4	4	2
	Upplands Väsby	Stockholms län	32	4	6	2	7	4	7	2
12	Sollentuna	Stockholms län	31,5	6	4,5	6,5	5,5	4	3	2
13	Botkyrka	Stockholms län	31	2	8	4,5	3,5	4	7	2
	Götene	Västra Götalands län	31	4	8	2	6	2	7	2
	Sunne	Värmlands län	31	4	10	2	6	2	5	2
16	Hagfors	Värmlands län	30	2	10	0	6	4	7	1
	Härryda	Västra Götalands län	30	3	7	1,5	6,5	4	6	2
18	Höganäs	Skåne län	29,5	6	9	2,5	3	4	3	2
	Ludvika	Dalarnas län	29,5	6	7	0	4,5	4	6	2

Naturskyddsföreningen genomförde våren 2014 en enkät där alla Sveriges kommuner tillfrågades om sitt naturvårdsarbete. I denna rapport, som är resultatet av enkäten, rankas kommunerna utifrån ett antal utvalda områden inom naturvårdsarbetet. Responsen har varit mycket god då hela 208 av landets 290 kommuner (72 procent) har svarat på enkäten.

Naturskyddsföreningens rapport *Sveriges bästa naturvårdskommun 2014* syftar till att skapa en ökad lokal och nationell uppmärksamhet kring naturvårdsfrågor och att fler kommuner arbetar för att uppnå miljö kvalitetsmål och friluftslivsmål rörande biologisk mångfald och värden för friluftsliv. Föreningen vill också uppmuntra de kommuner som har kommit långt i sitt naturvårdsarbete och sporra dem som inte kommit lika långt att höja sina ambitioner.

Förutsättningarna för, och resurserna för, naturvårdsarbetet är mycket olika i landets kommuner. Men genom bland annat tydliga målsättningar, prioriteringar, planering och dialog kan alla kommuner förbättra sitt arbete inom området. Det handlar främst om politisk vilja. En förhoppning är att rapporten ska öppna ögonen för behovet av ökade resurser till kommunernas naturvårdsarbete. Detta är synnerligen angeläget, inte bara för den biologiska mångfalden och människors välbefinnande idag - utan också i högsta grad för kommande generationer.

Naturskyddsföreningen

Ge oss kraft
att förändra
Pg.90 1909-2

Naturskyddsföreningen. Box 4625, 11691 Stockholm.
Tel 08-702 65 00. info@naturskyddsforeningen.se

Naturskyddsföreningen är en ideell miljöorganisation med kraft att förändra. Vi sprider kunskap, kartlägger miljöhot, skapar lösningar samt påverkar politiker och myndigheter såväl nationellt som internationellt.

Föreningen har cirka 203 000 medlemmar och finns i lokal-föreningar och länsförbund över hela landet. Vi står bakom världens tuffaste miljömärkning Bra Miljöval.

www.naturskyddsforeningen.se

Bra Miljöval